

Sysselsättningen:
ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGAR

Är lägre
och kortare
alltid bättre?

ANNA THOURSIE

ANNA THOURSIE arbetade som chef för Tankesmedjan Agora under perioden mars 2006–februari 2008, och skrev denna rapport som en av sina sista arbetsuppgifter på Agora. Sedan mitten av februari 2008 arbetar hon som utredningschef på Kommunal. Hon har doktorerat i nationalekonomi vid Institutet för social forskning på Stockholms universitet. Tidigare har hon arbetat på bland annat Finansdepartementet, Riksbanken, Näringsdepartementet, Konjunkturinstitutet och LO.

E-post: anna.thoursie@kommunal.se

Arbetslöshetsförsäkringar – Är lägre och kortare alltid bättre?

© Anna Thoursie, 2008

Grafisk form: Anekdot Text & Form

Omslagsillustration: Anna Windborne Communication

premiss
FÖRLAG

Drottninggatan 83, 111 60 Stockholm

www.arenagruppen.se

Bokförlaget Premiss ingår i Arenagruppen – den radikala sfär som bland annat består av Bokförlaget Atlas, tidskriften Arena, Dagens Arena, tankesmedjan Agora och seminarieverksamheten Arena Program

N59°20'21" E18°03'37": Sveavägen 68, 111 34 Stockholm

Om effekter av arbetslöshetsförsäkringar *

Vad kan nationalekonomisk forskning lära oss om hur en bra arbetslöshetsförsäkring ska utformas? I denna rapport går jag igenom intressant teoretisk och empirisk forskning samtidigt som jag argumenterar för att denna fråga kräver svar som baseras såväl på forskning som politiska värderingar. Enbart forskningsresultat, om än aldrig så välgrundade, utgör inte ett tillräckligt beslutsunderlag för att komma fram till hur regelverket i den ”bästa” arbetslöshetsförsäkringen bör vara utformat.

Denna populärvetenskapliga rapport belyser vad nationalekonomisk forskning har att säga om vissa effekter av olika utformade arbetslöshetsförsäkringssystem.¹ Jag går också in på vilken typ av frågor på området som nationalekonomisk forskning inte kan besvara; sådana frågor där svaren i grunden beror på vilka politiska värderingar vi har.

Rapporten börjar med en diskussion om för- och nackdelar med ett obligatorium i arbetslöshetsförsäkringen. Efter detta fokuserar rapporten på vilka effekter (i) förändringar i ersättningsnivån, eller (ii) ersättningsperiodens

---

* Jag tackar John Hassler, Bertil Holmlund, Anders Kjellberg, Anna-Kirsti Löfgren, Henry Ohlsson, Jan Ottosson, Knut Røed, Peter Skogman Thoursie, Eskil Wadensjö och Lena Westerlund för värdefulla synpunkter.

maximala längd har på sannolikheten att gå till ett jobb och arbetslöshetens varaktighet för en individ som har arbetslöshetsersättning. Slutligen fokuserar rapporten på vilka effekter (iii) olika kontroll- och sanktionsmöjligheter har, inklusive krav på individen att delta i någon form av aktivitet för att vara ersättningsberättigad.

I rapporten finns en kortfattad redogörelse för vad som krävs av en undersöknings uppläggning för att det ska vara möjligt att mäta effekter, i betydelsen orsakssamband, till skillnad från statistiska samband, som inte säkert mäter effekter. Den empiriska forskning som rapporten redovisar bygger till största delen på studier som är utformade så att de med hög sannolikhet mäter orsakssamband. Av skäl som framgår i rapporten är det min uppfattning att det är genom sådana studier som vi får den bäst underbyggda empiriska kunskapen.

Försäkring – att skydda sig mot konsekvenser av oönskade händelser

I en ekonomi där det finns individer utan arbete, som är villiga att ta befintliga jobb, till befintliga löner men inte lyckas med det, trots att de aktivt söker sådana arbeten, råder arbetslöshet. Detta är en standarddefinition på arbetslöshet i nationalekonomisk teori och utgör utgångspunkten för rapporten.

Genom att införa ett system med arbetslöshetsförsäkring kan arbetstagare skyddas mot de inkomstvariationer, läs inkomstförsämringar, som följer av att mista sitt arbete, givet att de fortfarande står till arbetsmarknadens förfogande.

En vanlig utgångspunkt i nationalekonomisk teori är att arbetstagare ogillar att ta risker med sin löneinkomst. Det innebär att arbetstagare föredrar en något lägre genomsnittlig, disponibel inkomst som är förutsägbar framför en något högre genomsnittlig, disponibel inkomst som kan variera kraftigt. Om skillnaden i genomsnittlig disponibel inkomst i detta fall används som avgift för att finansiera en arbetslöshetsförsäkring har den samlade välfärden ökat på ett kostnadseffektivt sätt.

”En vanlig utgångspunkt i nationalekonomisk teori är att arbetstagare ogillar att ta risker med sin löneinkomst.”

De medlemmar i Typografiförbundet, som 1892 bildade den första fackliga arbetslöshetskassan i Sverige, resonerade säkert inte i ovanstående termer. Det gjorde nog inte heller de tre andra LO-förbund som några år senare följde typografernas exempel. Men de handlade i enlighet med principerna i denna teori.

Frivilliga försäkringars funktionssätt och problem med negativt urval

Jag börjar rapporten med att göra några kommentarer till frågan om för- och nackdelar med frivilligt a-kassemedlemskap i relation till den aktuella frågan om arbetslöshetsförsäkringen bör vara obligatorisk eller inte. Den arbetslöshetsförsäkring vi har i Sverige har hittills byggts på frivilligt medlemskap. Uppgiften för den statliga *Utredningen om en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring* är att senast i september 2008 föreslå hur den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen ska omformas till en obligatorisk försäkring.

Ett problem med att få en frivillig försäkring att fungera är det som kallas för *negativt urval*. Det innebär att: (i) egenskaper hos potentiella försäkringstagare som innebär högre risk för att försäkringen faller ut är kända för dem själva men däremot inte påvisbara, eller kostar mycket att påvisa, för dem

som tillhandahåller försäkringen, (ii) sådana potentiella försäkringstagare är mer intresserade än andra av att teckna försäkringen.

Detta innebär att högriskgrupper, i det här fallet personer som löper hög risk att bli arbetslösa, blir överrepresenterade i försäkringen. Detta fördyrar försäkringspremierna och kan leda till en negativ spiral: Om allt färre individer som inte är högriskpersoner blir intresserade av att teckna försäkringen stiger premiekostnaden ännu mer.

Sverige har, sedan offentligt subventionerade kassor infördes 1935, arbetslöshetskassor enligt Gentsystemet, namngett efter den belgiska staden Gent där fackliga arbetslöshetskassor var offentligt subventionerade redan 1901. Gentsystemet innebär huvudsakligen fackligt administrerade, offentligt subventionerade arbetslöshetskassor med frivilligt medlemskap.

Den differentiering av a-kassornas avgifter till staten som regeringen införde i januari 2007 innebär att medlemmar i a-kassor där arbetslösheten är hög betalar mer än medlemmar i a-kassor där arbetslösheten är låg. Före denna regeländring finansierade a-kassornas avgifter cirka en tiondel av utbetalad arbetslöshetsersättning och resterande del finansierades via lagstadgade arbetsgivaravgifter.² Finansiering via arbetsgivaravgifter innebär att en del av befintligt löneutrymme för samtliga anställda används för att betala arbetslöshetsförsäkringen. För 2007 beräknas drygt 60 procent av utbetalad ersättning till arbetslösa komma från a-kassornas finansieringsavgifter och resterande del från arbetsgivaravgifter.³

En tanke bakom regeringens åtgärd är att fackföreningar där arbetslösheten är hög i större utsträckning ska bära (internalisera) dessa kostnader jämfört med ett system där hela kostnaden bärs av alla arbetstagare. De ökade a-kasseavgifterna för berörda kassamedlemmar förväntas då att moderera deras och därmed deras fackföreningars lönekrav nedåt. Men till största delen innebar regeländringarna 2007 en kostnadshöjning för alla a-kassor, alltså till största delen en förändring i den genomsnittliga subventionsgraden.

I nationalekonomisk teori är det marginaleffekter som är av betydelse här, alltså hur en *förändring* av arbetslösheten i en viss a-kassa påverkar medlemsavgifterna för just den a-kassans medlemmar. Den regeländring som träder i kraft i juli 2008 innebär en något tydligare koppling mellan arbetslöshetens förändring bland medlemmarna i en a-kassa och avgiften för att vara medlem i just den a-kassan. Då ersätts den förhöjda finansieringsavgiften med en månatlig arbetslöshetsavgift som ska motsvara 33 procent av den inkomstrelaterade ersättning som respektive a-kassa betalat ut under månaden. För vissa a-kassor kommer detta att innebära en sänkning jämfört med nuvarande system men om arbetslösheten ökar kommer fördyringen att slå igenom snabbare på avgifterna.

Ovanstående resonemang om effekter av differentierade avgifter är en-

ligt min mening oproblematiskt i betydelsen att logiken håller.⁴ Om man tycker att det system vi har i dag, eller ett system som ännu mer fokuserar på marginaleffekter, ligger i linje med de politiska värderingar man har är däremot en helt annan fråga. Ofta har ju de som är medlemmar i a-kassor där arbetslösheten är hög redan ganska låga löner.⁵ Detta är ett tydligt exempel på den gräns som går mellan vad nationalekonomi kan säga om effekter av olika utformningar av arbetslöshetsförsäkringar och vad som är eller inte är eftersträvansvärt beroende på vilka värderingar man har.

Den differentiering mellan avgiften till olika a-kassor samt borttagen avdragsrätt för a-kasseavgiften som regeringen infört har inneburit fördyringar i storleksordningen 200-300 kr för de flesta förvärvsarbetande som är medlemmar i en a-kassa.⁶ Medlemstappet från a-kassorna efter det att dessa regeländringar infördes har varit betydande.

Mellan fjärde kvartalet 2006 och fjärde kvartalet 2007 tappade de a-kassor som drivs i facklig regi inte mindre än cirka 344 000 medlemmar (varav fackmedlemmar 300 000 och direktanslutna 44 000). Om man till detta lägger den fristående Alfa-kassan och de fyra företagarkassorna uppgår den sammanlagda medlemsförlusten för a-kassorna under 2007 till cirka 395 000 individer.⁷

Det är en öppen fråga i vilken utsträckning medlemsraset sker enligt principen om negativt urval, alltså att det till största delen är individer som tycker att premien är för hög i relation till deras låga, individuella arbetslöshetsrisker, som lämnar. Det kan vara så att en stor del av medlemstappet består av individer med höga, individuella arbetslöshetsrisker samt låga löner, och som nu anser att premien är för hög i relation till deras lön. Det vet vi (ännu) inte.⁸ Men är det så, och detta inte förändras innan nästa lågkonjunktur inträffar, kommer vi troligen att få ett stort antal arbetslösa individer som måste leva på mycket små ekonomiska marginaler.

Ju större andel av populationen som tecknar försäkringen, desto mindre blir effekterna av negativt urval, enligt teorin. Alltså talar principen om negativt urval för en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Om lika premier för alla dessutom gäller handlar det inte bara om att försäkra sig mot risken för inkomstbortfall vid arbetslöshet utan också om att omfördela premiekostnaderna, från individer med hög arbetslöshetsrisk till individer med låg arbetslöshetsrisk.

Ett obligatorium i arbetslöshetsförsäkringen annorlunda än i sjukförsäkringen?

Finns det då någonting som talar mot en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring? Om de politiska värderingar man har innebär att man föredrar en arbets-

marknad där merparten av regelsystemet bestäms via kollektivavtal, snarare än lagstiftning, kan ett system av Gentsmodell vara ett föredra framför ett obligatorium. Anledningen är att en förutsättning för att en arbetsmarknad till stor del ska kunna regleras av kollektivavtal är att de avtalslutande parterna har hög legitimitet.

För att kunna sluta kollektivavtal med hög legitimitet krävs en hög organisationsgrad på såväl arbetstagar- som på arbetsgivarsidan. Alltså, för att fackliga organisationer ska ha hög legitimitet krävs att en stor majoritet av löntagarna är fackligt anslutna. Motsvarande krav på hög organisationsgrad gäller förstås även för arbetsgivarsidan.

I de länder som praktiserar varianter av Gentsystemet – Sverige, Danmark, Finland och Island – är andelen fackligt anslutna mycket hög, 70-80 procent.⁹ Men hur framgångsrika fackföreningar är i att organisera arbetstagarer beror förstås också på andra faktorer. I länder som inte praktiserar Gentsystemet varierar andelen fackligt anslutna från cirka 10 procent i Frankrike till cirka 55 procent i Norge.¹⁰

En nationalekonomisk teoretisk analys i Holmlund & Lundborg (1999) visar att Gentsystemet ger bättre förutsättningar för en hög facklig anslutningsgrad än en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, givet att Gentsystemet får omfattande offentliga subventioner eller att arbetstagarerna starkt ogillar att ta risker, i betydelsen ogillar inkomstvariationer.

Resultaten i analysen tyder också på att en ökad medlemsfinansiering av arbetslöshetsförsäkringen troligen reducerar såväl facklig anslutningsgrad som löneutveckling. Författarnas analys baseras på att anslutning till en a-kassa kräver facklig anslutning. Möjligheterna att vara direkt ansluten till a-kassa utan att vara fackligt ansluten eller att ha ett fackligt medlemskap utan att vara medlem i a-kassa ingår inte i analysen.

Den fackliga anslutningsgraden i Sverige var som högst, närmare 85 procent 1993.¹¹ Fram till och med 2006 sjönk den långsamt, till närmare 77 procent. Men under 2007 föll anslutningsgraden markant, till 73 procent som årsgenomsnitt. För att finna en lika kraftig tillbakagång under loppet av ett enda år, ett tapp på 180 000 medlemmar, måste man gå tillbaka ända till åren efter det fackliga nederlaget i 1909 års storstrejk. Den fackliga anslutningsgraden är i dag nere på samma nivå som för mer än 35 år, kring 1970.

Ett nytt fenomen uppträdde under 2007 då många fackföreningar, för att stoppa medlemsrasen, ändrade sina regler till att tillåta medlemskap i facket utan krav på medlemskap i den fackliga a-kassan.¹² Åtskilliga fackmedlemmar hoppade då av a-kassorna men behöll sitt fackliga medlemskap. 248 000

”För att kunna sluta kollektivavtal med hög legitimitet krävs en hög organisationsgrad på såväl arbetstagar- som på arbetsgivarsidan.”

fackmedlemmar stod utanför en a-kassa i december 2007, vilket motsvarar cirka 8 procent av fackmedlemmarna. Detta är en dubblering jämfört med december 2006.

Medlemsutvecklingen för både fackföreningen och fackliga a-kassor var således negativ under 2007 men värst var den för a-kassorna. Medan facken förlorade var sjuttonde medlem förlorade de fackliga a-kassorna var tionde.

Under 1990-talet sjönk den fackliga anslutningsgraden i Finland med 10 procentenheter. Böckerman & Uusitalo (2006), drar slutsatsen att det huvudsakliga skälet till detta var urholkningen av Gentsystemet på grund av framväxten av arbetslöshetsförsäkringar som var fristående från fackliga organisationer. Förvisso kan man under de senaste decennierna se en stadig men långsam nedgång i andelen fackligt anslutna i många länder över hela världen¹³ men den negativa utvecklingen i Sverige 2007 utgjorde någonting alldeles extraordinärt.

Relationerna mellan arbetstagarnas och arbetsgivarnas parter på den svenska arbetsmarknaden skiljer sig från dem i många andra länder, inte minst inom EU, då kollektivavtal fyller många funktioner som i andra länder ersätts av lagstiftning. En möjlighet att lagstifta ges genom allmängiltigförklarade kollektivavtal, alltså att staten genom särskilt beslut upphöjer kollektivavtalets regler till lag inom angivet avtalsområde. Något system med allmängiltigförklarade kollektivavtal existerar inte i Sverige.

Det finns heller inga lagstiftade lägstralöner i Sverige. All lönerreglering, lägstralöner eller andra löner, sker via kollektivavtal. Finns det inga sådana avtal finns det heller inte någon reglerad lägsta lönenivå eller regleringar för övriga löner. Många kollektivavtal lämnar stort utrymme för lokal lönebildning.

På en sådan arbetsmarknad blir ett fackligt medlemskap inte bara en individuell försäkring, utan också en del i en modell, där den organisation man är medlem i oftast får mer att säga till om ju mer som beslutas i kollektivavtal i stället för lagstiftningsvägen.¹⁴

Många kanske tänker ”Varför inte en obligatorisk a-kassa, när vi redan har en obligatorisk sjukförsäkring?” Om frågan om en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring ses i ett större lönebildningspolitiskt sammanhang bör man tänka på de konsekvenser som går utöver det faktum att ett obligatorium löser problemet med negativt urval.

En obligatorisk sjukförsäkring, som vi har i Sverige i dag, har så vitt vi vet inga effekter på den fackliga organisationsgraden. Men det förefaller som

”Många kanske tänker ’Varför inte en obligatorisk a-kassa, när vi redan har en obligatorisk sjukförsäkring?’”

om det finns ett positivt samband mellan en arbetslöshetsförsäkring utformat enligt Gentsystemet och andelen fackligt anslutna, även om det inte är ordentligt klarlagt hur det sambandet ser ut (se exempelvis Scruggs, 2002). De studier som gjorts är inga renodlade effektstudier (se avsnittet ”Vikten av att veta vad som egentligen mäts!”) utan mäter statistiska samband. Min bedömning blir likväl att det är troligt att konsekvenserna av en obligatorisk a-kassa inte är jämförbara med konsekvenserna av en obligatorisk sjukförsäkring vad gäller facklig anslutningsgrad.

En rimlig bedömning är att det finns risk för att ett system med en obligatorisk a-kassa påverkar den fackliga organisationsgraden negativt. Därför måste man i frågan om ett obligatorium inte bara bestämma sig för hur hög man tror den risken är, utan också hur högt man värderar en arbetsmarknad där merparten av regelsystemet bestäms via kollektivavtal, snarare än lagstiftning. För att fungera kräver detta system att de avtalslutande parterna har hög legitimitet, alltså en hög anslutningsgrad på såväl arbetstagar- som arbetsgivarsidan, någonting som ett Gentsystem verkar främja vad gäller arbetstagersidan.

Samtliga försäkringars funktionssätt och problem med moral hazard

Förutom exemplet med negativt urval finns ett annat standardexempel på problem med att få en försäkring – såväl en frivillig som en obligatorisk – att fungera bra. Det är en ökad risk för oönskade förändringar i beteendet hos dem som försäkringen täcker. Även i svensk litteratur kallas sådana beteendeförändringar numera för *moral hazard*. Ett standardexempel på *moral hazard* i en arbetslöshetsförsäkring är att en hög och långvarig a-kasseersättning medför att arbetslösa i genomsnitt söker arbete mindre intensivt jämfört med om a-kassan gav lägre ersättning och under kortare tid. *Moral hazard* innebär i genomsnitt längre arbetslöshetsperioder och därmed en förväntad välfärdslust.

Längre arbetslöshetsperioder behöver dock inte självklart vara sämre än kortare. Om en längre period av jobbsökande slutar med att den arbetslösa personen tar ett arbete vars krav bättre stämmer överens med hennes yrkesmässiga kvalifikationer, jämfört med de jobb som var möjliga att få tidigare under arbetslöshetsperioden, kan välfärdsvinsten av den högre produktiviteten som den bättre matchningen ger upphov till, uppväga välfärdslusten av den längre arbetslöshetsperioden. I OECD (2007) finns en genomgång av denna teori och av empiri som till stor del förefaller stödja denna slutsats. Men lägre sökintensitet, som i ovanstående exempel på *moral hazard*, leder generellt inte till bättre matchningar.

Ett annat standardexempel på *moral hazard* är att eftersom en arbetslöshetsförsäkring gör det mindre kostsamt för löntagare att bli av med jobbet

kan det innebära en högre sannolikhet att de inte sköter sina arbetsuppgifter på bästa sätt; de är alltså mindre produktiva. Därmed ökar risken att de blir av med jobbet och att inflödet till arbetslöshet stiger. Detta förväntas innebära en välfärdsförlust.

Mot detta kan ställas att just eftersom en arbetslöshetsförsäkring gör det mindre kostsamt för löntagare att bli av med jobbet underlättar en sådan försäkring strukturomvandling. Löntagare blir mindre protektionistiska vad gäller sina befintliga jobb om en tid i arbetslöshet inte innebär ett stort ekonomiskt avbräck. Strukturomvandling är arbetsfördelning på internationell nivå; länder specialiserar sig att tillverka de varor och tjänster de tillverkar effektivast. Detta förväntas leda till en välfärdsvinst.

Ytterligare ett standardexempel på *moral hazard* är att den lägsta lön till vilken den som är arbetslös kan tänka sig att arbeta, reservationslönen, blir högre om ersättningen från a-kassan är hög än om den är låg, i relation till den lön som den arbetslösa kan förvänta sig för nästa jobb. Begreppet ”reservationslön” kan utvidgas till att omfatta ”sämsta accepterade arbetsvillkor” utan att analysen ändras i grunden. En högre reservationslön innebär, precis som i exemplet ovan, i genomsnitt längre arbetslöshetsperioder. Vidare, om lägsta lönen på arbetsmarknaden, i och med den högre a-kasseersättningen, inte sjunker innebär det sannolikt också att färre jobb skapas.

För mig är det dock inte självklart att detta exempel på beteendeförändring är av typen *moral hazard*. Ta de ovan nämnda LO-förbunden som redan vid förra sekelskiftet bildade arbetslöshetskassor. De insåg att ”det fackliga löftet”,¹⁵ att lova att inte konkurrera med varandra om jobben med sämre löner och sämre villkor, sannolikt kunde leda till en något högre arbetslöshet, jämfört med om arbetstagare ägnade sig åt ”allas krig mot alla” på arbetsmarknaden i form av social dumpning. Men de ansåg att risken för en något högre arbetslöshet var värd att ta för att inte riskera att löner och arbetsvillkor kraftigt skulle försämrats. Givet sådana värderingar är en rimlig slutsats att existensen av dessa arbetslöshetskassor ökade den samlade välfärden på ett kostnadseffektivt sätt.

Det är dock inte självklart att alla i samhället delade dessa förbunds värderingar, exempelvis av vad som är en godtagbar lägsta lön och godtagbara sämsta arbetsvillkor.

Låt oss för tillfället acceptera en standardslutsats inom nationalekonomisk teori, att det finns ett utbytesförhållande mellan å ena sidan den lägsta nivån på löner och sämsta accepterade arbetsvillkor och å andra sidan antalet tillgängliga jobb. Det gjorde förvisso de fackföreningar som antog det fackliga löftet, även om de nog inte använde samma termer som inom nationalekonomisk forskning. Men det var bland annat på grund av detta utbytesförhållande som arbetstagarna beslutade sig för att bilda lönekarteller.

”...välfärdsvinsterna med en inkomstmässig trygghet vid arbetslöshet måste vägas mot välfärdsförlusterna av beteendeförändringar vi anser vara oönskade.”

En fackförening är en kartell på arbetsmarknaden där löntagarna inom samma fack sluter sig samman för att bestämma priset på och villkoren för det de säljer. Arbetsgivare är intresserade av att förhandla fram avtal om löner och arbetsvillkor med organiserade motparter eftersom det finns en sak

som dessa organiserade arbetstagarparter kan sälja, och som arbetsgivare är mycket intresserade av att köpa – nämligen arbetsfred. Ingen av de parter som skrivit på ett kollektivavtal får ta till stridsåtgärder under den tidsperiod som avtalet täcker, så länge avtalsvillkoren är uppfyllda.¹⁶

I denna värld av intressekonflikter finns det ingen optimal, i betydelsen allmänt accepterad, nivå på reservationslönen. Vad som är lägsta godtagbara lön att arbeta för bestäms av våra politiska värderingar. Detta är ett annat tydligt exempel på den gräns som går mellan vad nationalekonomi kan säga om effekter av olika utformningar av arbetslöshetsförsäkringar och vad som är eller inte är eftersträvansvärt beroende på vilka värderingar vi har.

Av ovanstående kan vi ändå dra slutsatsen att välfärdsvinsterna med en inkomstmässig trygghet vid arbetslöshet måste vägas mot välfärdsförlusterna av beteendeförändringar vi anser vara oönskade.

Forskningsresultat räcker långt men inte ända fram för att kunna fatta beslut

Ovanstående resonemang illustrerar också det svåra i att enbart utifrån forskningsresultat föra ett normativt resonemang som kommer fram till hur den, i någon mening ”bästa”, arbetslöshetsförsäkringen ska se ut.

Förvisso kan teoretisk nationalekonomisk forskning som utgångspunkt specificera individuella eller samhällsliga nyttofunktioner och utifrån dem komma fram till vissa egenskaper som kännetecknar en optimal arbetslöshetsförsäkring. Men de grundläggande värderingarna har man inte forskat sig fram till utan de utgör antaganden.

Empirisk nationalekonomisk forskning ger oss ingen normativ vägledning alls utan kan möjligen svara på frågor som ”Hur mycket, om något, förkortas i genomsnitt arbetslöshetsperioden för en individ med a-kassa om ersättningen i a-kassan sänks med x procent?”

Värdet av väl underbyggda svar på sådana frågor ska inte underskattas. Men om vi får svaret ”Arbetslöshetsperioden förkortas i genomsnitt med y procent” (och det svaret är statistiskt signifikant på en nivå vi är nöjda med) krävs det ändå värderingar som inte resultat från empiriska studier ger oss,

för att vi ska kunna svara på frågor som:

– Är en genomsnittlig förkortning på y procent av arbetslöshetsperioderna tillräckligt värdefull för att genomföra en minskad inkomsttrygghet på x procent?,

eller, något mindre precist formulerade,

– Är det värt att försämra inkomsttryggheten vid arbetslöshet för att uppnå en ökad sannolikhet för arbetslösa att snabbare gå till ett jobb? Är det värt att pressa lönerna nedåt för att skapa fler jobb till lägre löner?

Svaren på dessa frågor kanske är ja. Eller nej. Empirisk forskning ger oss inte dessa svar. Vad vi svarar beror i grunden på vilka politiska värderingar vi har, inte minst vad vi anser vara en önskvärd fördelning av inkomster och andra resurser i samhället. Men resultat från empirisk forskning kan säga oss något om exempelvis storleken på y och x , i det här fallet hur känslig arbetslöshetens varaktighet är för förändringar i ersättningsnivån i a-kassan.

Sådan kunskap utgör värdefullt beslutsunderlag för att (i) hitta en sammansättning av egenskaper i ett arbetslöshetsförsäkringssystem som innebär ett kostnadseffektivt användande av tillgängliga resurser, samtidigt som (ii) arbetstagarna får det inkomstskydd som de bör ha i enlighet med de politiska värderingar vi har.

Forskning kan hjälpa oss med del (i) men inte med del (ii). En stor del av nyare forskningslitteratur fokuserar på vilka regler ett optimalt arbetslöshetsförsäkringssystem bör ha.¹⁷ Ett optimalt system kan definieras som ett system där incitamenten till att söka jobb är starkast möjliga givet ett intakt

försäkringsvärde, i betydelsen att mängden resurser som avsätts till försäkringen är oförändrade. Detta är en definition som ligger i linje med del (i).

Även om det kan vara möjligt att enas om stora delar av (i) kommer utformningen av arbetslöshetsförsäkringssystemet att se olika ut beroende på vilka politiska värderingar beslutsfattarna har, inte minst vad gäller nivån på acceptabla lägsta löner på arbetsmarknaden.

Moral hazard i form av lägre sökintensitet kan bekämpas med olika blandningar av å ena sidan ekonomiska incitament, alltså lägre ersättning samt kortare ersättningsperioder, och å andra sidan de kontroll- och sanktionsmöjligheter som finns, inklusive krav på deltagande i arbetsmarknads-politiska program, för att säkerställa att de som får ersättning faktiskt står till arbetsmarknadens förfogande. Hur den för samhället ”bästa” blandningen av dessa styrmöjligheter ska se ut är, enligt mig, inte heller frikopplad från vilka värderingar man har.

Empirisk forskning kan vidare ge oss användbar kunskap om på vilka sätt

”Vad vi svarar beror i grunden på vilka politiska värderingar vi har, inte minst vad vi anser vara en önskvärd fördelning av inkomster och andra resurser i samhället.”

effekter av arbetslöshetsförsäkringssystem kan skilja sig åt mellan länder, beroende på vilken grundläggande ekonomisk-politisk inriktning landet ifråga valt att föra. En av huvudslutsatserna i *Boosting Jobs and Incomes* (OECD, 2006) är att det inte bara finns en väg till framgångsrikt bekämpande av arbetslöshet.

Två typer av ekonomier är, enligt OECD (2006), mer framgångsrika att höja sysselsättningen och bekämpa arbetslöshet: (i) den anglosaxiska modellen¹⁸ med låg arbetslöshetsersättning, låg facklig anslutning, tämligen svag anställningsskyddslagstiftning, decentraliserad lönebildning, små satsningar på aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder, låga skatteklar¹⁹ och hög konkurrens på varumarknaderna, samt (ii) den nordeuropeiska modellen²⁰ med hög arbetslöshetsersättning, tämligen stark anställningsskyddslagstiftning och kollektivavtal som täcker stora delar av arbetsmarknaden, centralisering/koordinering av löneförhandlingarna, omfattande satsningar på aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder, höga skatteklar och hög konkurrens på varumarknaderna.

Länderna i båda typer av modeller har relativt hög sysselsättning och låg arbetslöshet men olika nivåer på skatteuttag och inkomstspridning. Den nordeuropeiska modellen innebär högre skatter, högre offentliga utgifter och en jämnare inkomstfördelning än den anglosaxiska.

Resultat från nationalekonomisk teoretisk forskning

Nationalekonomiska teoretiska analyser av effekter av en arbetslöshetsförsäkring på sannolikheten för arbetslösa individer att hitta ett arbete sker ofta inom ett söketeoretiskt ramverk. Basen för detta är att individen själv kan påverka sina chanser till arbete genom att variera sin sökintensitet och reservationslön; ju högre sökintensitet och ju lägre reservationslön, desto högre sannolikhet för individen att hitta ett arbete som hon accepterar.

Enligt söketeorin gör den arbetslösa detta på ett sätt som långsiktigt maximerar hennes egen nytta. En hög sökintensitet innebär större chanser att hitta ett jobb men innebär också förlust av fritid. De jobberbjudanden som innebär en lägre lön än individens reservationslön förkastas men så fort individen får ett jobberbjudande med en lön som är minst lika hög som reservationslönen accepterar hon detta.

Observera att söketeori inte förutsäger att alla arbetslösa med samma sökintensitet och reservationslön har lika stora chanser till arbete. En person med mycket gångbara yrkeskvalifikationer kan ha en lägre sökintensitet än en lågt kvalificerad person och ändå få fler jobberbjudanden till en lön som är minst lika hög som dennes (högre) reservationslön.

Konjunkturläget spelar också roll. I en högkonjunktur kan en individs

sökintensitet vara lägre och reservationslönen högre än vid en lågkonjunktur och ändå innebära minst lika många jobberbjudanden. Det söketeoriska ramverket kan utökas till att inkludera diskriminering av vissa grupper av arbetslösa. Diskriminering innebär här att arbetslösa med likvärdiga yrkeskvalifikationer, lika sökintensitet och reservationslön, ändå får olika många arbetserbjudanden därför att arbetsgivare, av något skäl, är ovilliga att anställa arbetslösa med vissa egenskaper som inte är relaterade till deras arbetsproduktivitet, exempelvis hudfärg.

Teori: Effekter av en begränsad ersättningsperiod kombinerad med ett arbetsvillkor

Ett viktigt bidrag till söketeorins utveckling är Mortensen (1977) som var först med att formellt analysera effekterna av en begränsad ersättningsperiod och av att det finns ett arbetsvillkor.²¹ Här betyder arbetsvillkor att den arbetslösa måste ha arbetat en viss tid för att vara berättigad till ersättning. Mortensens analys ger tre viktiga slutsatser:

- 1) Ju närmare tidpunkten för utförsäkring den arbetslösa individen kommer, desto mer ökar hon sin sökintensitet och sänker sin reservationslön. På så vis ökas sannolikheten för övergång till arbete gradvis med en markant uppgång strax före tidpunkten för utförsäkring.
- 2) Ett arbetsvillkor i kombination med en hög ersättningsnivå gör det mer attraktivt för en individ som inte har arbete och som är oförsäkrad att skaffa ett jobb, för att på så vis uppfylla villkoret och därigenom ha rätt till ersättning i framtiden. En sådan kombination kan alltså höja oförsäkrade individers sökintensitet och sänka deras reservationslön. Existensen av en sådan försäkring innebär i sådana fall att deras arbetslöshetsperioder blir *kortare*.
- 3) En höjning av ersättningen får olika effekter på övergångssannolikheten till jobb beroende på när under ersättningsperioden den inträffar. Den som nyligen blivit arbetslös kommer att höja sin reservationslön men den som är nära tidpunkten för utförsäkring kommer att sänka den. Den som löper stor risk att bli utförsäkrad kan snart vara i samma situation som en oförsäkrad arbetslös individ. Eftersom det finns ett arbetsvillkor ökar den höjda ersättningen värdet av att ha ett arbete som kvalificerar till ersättning vid en eventuell framtida arbetslöshet.

Teori: Effekter av förändrad ersättningsnivå

Vad säger söketeori om och i så fall hur ersättningsnivån bör variera över arbetslöshetsperiodens längd? Bör den vara konstant, minska eller öka? De som

först analyserade denna fråga var Shavell & Weiss (1979) i en enkel modell där ersättningen endast påverkade individens sökbeteende. Inte helt oväntat är huvudresultatet att så länge den arbetssökande själv kan påverka sannolikheten att få ett jobb är en tidsprofil med avtagande ersättning optimal eftersom de ekonomiska drivkrafterna att söka jobb ökar. Deras analys är gjord

”Vad säger sökteori om och i så fall hur ersättningsnivån bör variera över arbetslöshetsperiodens längd?”

i en partiell modell. Det betyder att modellen inte tar hänsyn till att arbetslöshetersättningen kan påverka lönebildningen och därmed antalet jobb i ekonomin. Sådana hänsyn tas i en allmän jämviktsmodell för arbetslöshet.

Analysen i Fredriksson & Holmlund (2001) studerar frågan om arbetslöshetersättningens tidsprofil i en allmän jämviktsmodell. En avtagande ersättningsprofil, givet att man inte vill försämra det övergripande försäkringsvärdet utan låta det vara oförändrat, innebär att kompensationsgraden vid korta arbetslöshetsperioder måste öka. Här handlar det alltså om en omfördelning från långtidsarbetslösa till korttidsarbetslösa.

Ju större skillnaden är mellan värdet av att ha ett arbete och värdet av att vara arbetslös, desto lägre kommer lönekraven att vara, för att undvika hög arbetslöshet. Hög kompensationsgrad vid korta arbetslöshetsperioder kan verka lönedrivande, om man antar att det framför allt är värdet av arbetslöshetsförsäkringen vid arbetslöshetsinträdet – vilket nu har ökat – som är relevant för arbetstagarna då de löneförhandlar, inte värdet av försäkringen vid långtidsarbetslöshet. De flesta arbetstagare blir ju inte långtidsarbetslösa utan riskerar främst att bli korttidsarbetslösa. Värdet av att införa en avtagande tidsprofil i försäkringen blir alltså en avvägning mellan två effekter. En avtagande tidsprofil förstärker incitamenten att söka efter jobb, men leder också till tryck uppåt på lönerna.

Den lönedrivande effekten blir svagare ju högre individen värderar framtida inkomster (ju mindre individen diskonterar framtida betalningsflöden) och den upphör när individen värderar nutida och framtida inkomster lika mycket. Fredriksson & Holmlund (2001) visar analytiskt att om individen värderar nutida och framtida inkomster lika mycket gäller resultatet i Shavell & Weiss (1979) även i en jämviktsmodell för arbetslöshet.

Om individer värderar framtida inkomster lägre än nutida går det inte att avgöra frågan analytiskt utan numeriska simuleringar av modellen får göras. I dessa sätter författarna värden på modellens parametrar så att de är förenliga med värden som rapporterats från empiriska studier och vissa parametrar ”kalibreras” så att modellen får en ”rimlig” lösning. Från dessa numeriska beräkningar drar författarna slutsatsen att argumentet för att förstärka sökintensiteten via en avtagande ersättning alltid väger tyngre än argumentet

att en sådan tidsprofil också innebär att ett tryck uppåt på lönerna.

Ingen av ovanstående modeller tar hänsyn till att vissa arbetslösa individer kan påverka sina chanser att få ett jobb positivt genom att flytta eller omskola sig; beslut som antas innebära privatekonomiska uppoftningar för de arbetslösa. Hassler & Mora (2007) analyserar i en sökteoretisk modell hur tidsprofilen för ersättningen bör se ut för att underlätta sådana beslut, då försäkringsgivaren inte i förväg kan veta vilka av de arbetslösa som kan förbättra sina jobbchanser genom sådana åtgärder.

Även Hassler & Mora (2007) utgår ifrån att det övergripande försäkringsvärdet ska vara oförändrat men att det ska konstrueras så att det ger drivkrafter till att flytta och/eller omskola sig. Givet att det inte är extremt svårt för långtidsarbetslösa att få jobb och sökkostnaderna är mycket höga, kräver ett sådant system att ersättningsnivån i början av arbetslöshetsperioden är låg. Genom att sätta en låg ersättningsnivå vid inträdet till arbetslöshet får arbetslösa med goda jobbchanser ekonomiska drivkrafter till att söka jobb intensivt. Därmed lämnar de arbetslösheten snabbare än om ersättningsnivån varit högre. Individer med sämre jobbchanser värderar en försäkring som ger dem mer ekonomisk trygghet vid längre arbetslöshet. De kan själva korrekt bedöma om de ökar sina jobbchanser genom att flytta eller omskola sig, och igenom den ökade ersättningen får de därigenom större ekonomiska möjligheter att fatta sådana beslut.

Sådana möjligheter kan förstås, i stället för en upptrappad ersättning, ges via subventioner för att flytta eller omskola sig. Då uppstår frågan om vilken instans som ska avgöra vilka arbetslösa som ska få dessa subventioner, om den instansen väljer ”rätt” personer, alltså de arbetslösa vilkas jobbchanser faktiskt ökar genom sådana åtgärder, och vem som ska betala denna instans för arbetet, exempelvis genom skatter.

Teori: Effekter av kontroll, sanktioner och aktivitetskrav

I den standarddefinition av arbetslöshet som uppsatsen tar som utgångspunkt krävs att individer utan arbete för att räknas som arbetslösa ska vara villiga att ta befintliga jobb, till befintliga löner och aktivt söka sådana jobb. Om arbetslöshetsersättningen är hög krävs mer kontroll av de arbetslösas arbetsvilja samt fler och/eller kraftfullare sanktioner om de arbetslösa bryter mot uppställda sök- eller aktivitetskrav, jämfört med om ersättningen är låg.

Därmed kommer vi in på vad national-ekonomisk teoretisk forskning har att säga om effekter av kontroll, sanktioner och ak-

”Observera att det nu inte handlar om effekter av att utbilda eller arbetsträna individer för att på så sätt höja deras arbetsproduktivitet och göra dem mer intressanta för arbetsgivare att anställa.”

tivitetskrav, i betydelsen avstå från fritid för att delta i någon form av arbetsmarknadspolitiskt program för att få behålla arbetslöshetsersättningen. Observera att det inte handlar om effekter av att utbilda eller arbetsträna individer för att på så sätt höja deras arbetsproduktivitet och göra dem mer intressanta för arbetsgivare att anställa. Det handlar om effekter av åtgärder för att kontrollera att individer som får arbetslöshetsersättning verkligen står till arbetsmarknadens förfogande.

Boone m fl (2007) undersöker, i en modell för jämviktsarbetslöshet, om sökkrav och sanktioner är en del av ett optimalt utformat arbetslöshetsförsäkringssystem i bemärkelsen effektivt användande av tillgängliga resurser, i jämförelse med ett system där arbetslösa så småningom blir utförsäkrade om de inte hittar ett arbete. Övervakning och sanktioner kräver ju i sig resurser medan en administrativ process för utförsäkring inte är lika resurskrävande. Kontrollerande instans måste, med en hög grad av säkerhet, kunna verifiera att en arbetslös inte uppfyller uppställda krav på sökintensitet innan någon sanktion utdöms.

Författarna drar slutsatsen att en introduktion av ett arbetslöshetsförsäkringssystem med kontroll och sanktioner innebär en välfärdsökning för en rimlig kostnad. På grundval av de numeriska beräkningar av modellen som författarna gör drar de slutsatsen att övervaknings- och sanktionskostnaderna måste vara orimligt höga, högre än fem procent av BNP, för att denna slutsats inte ska gälla.

Den grundläggande idén i Jackman (1994) är att eftersom deltagande i en åtgärd innebär förlust av fritid kommer de som värderar fritid högre än arbete att självmant lämna ett system där arbetsviljan (i betydelsen individens värdering av fritid) testas med hjälp av aktiv arbetsmarknadspolitik.

Hansen & Tranæs (2000) kommer till en liknande slutsats i en modell med två grupper av individer som värderar fritid lågt (arbetare) respektive högt (icke-arbetare). Staten känner till fördelningen men kan inte avgöra vilken individ som hör till vilken grupp. Givet att skillnaderna i värderingen av fritid mellan de båda grupperna är tillräckligt stor är det en välfärdsförbättring att staten ställer villkor om åtgärdsdeltagande för att en individ ska kunna få arbetslöshetsersättning. Genom att testa arbetsviljan genom obligatoriskt deltagande i åtgärder kan staten åstadkomma en välfärdshöjning genom att få den grupp som värderar fritid högt att självmant lämna systemet trots att nivån i arbetslöshetsersättningen samtidigt höjs.

Analysen i Fredriksson & Holmlund (2006b) bygger på modellen i Fredriksson & Holmlund (2001) som utvidgas till att anta att individer värderar fritid olika mycket. De studerar tre olika sätt att öka effektiviteten i arbetslöshetsförsäkringen i betydelsen förkorta arbetslöshetsperioderna: (i) ersättningsperiodens längd, (ii) kontroll av sökintensitet i kombination med

sanktioner, och (iii) aktivitetskrav. Via liknande numeriska beräkningar som i Fredriksson & Holmlund (2001) drar författarna slutsatsen att ett arbetslöshetsförsäkringssystem som bygger på kontroll och sanktioner ger bättre sökincitament än ett system som bygger på aktivitetskrav. Därför kan ett arbetslöshetsersättningsystem med kontroll och sanktioner ha en högre ersättningsnivå än ett system med aktivitetskrav och ändå ge minst lika bra utfall vad gäller förkortade arbetslöshetsperioder.

Vikten av att veta vad som egentligen mäts!

Innan vi går in på resultat från empiriska studier anser jag att det är väsentligt att diskutera vikten av att veta vad som egentligen mäts när man ägnar sig åt att utföra egna empiriska analyser eller läsa om andras.

Låt oss ta som utgångspunkt att det är vanligt att förändringar av regelverket i ett arbetslöshetsförsäkringssystem påverkar alla individer som ingår i systemet vid tidpunkten för förändringen. Problemet inom empirisk arbetsmarknadsekonomi är att det är mycket svårt, för att inte säga omöjligt, att på ett metodologiskt korrekt sätt mäta eventuella effekter av sådana förändringar. Om man exempelvis sänker ersättningen i a-kassan för alla och skattar vad som därefter händer med arbetslöshetsperiodernas längd har man uppmätt ett statistiskt samband, visst, men vet man att man har mätt *effekten* av förändringen?

Nej, man måste på något vis kunna svara på vad som hänt om denna förändring i a-kassan *inte* genomförts. Det krävs en *kontrafaktisk* situation för att kunna *identifiera* den effekt man avser att mäta. Alltså krävs en *behandlingsgrupp*, en grupp som berörs av förändringen, och en *kontrollgrupp*, en grupp som inte berörs av förändringen.

Jämför med ett kontrollerat laboratorieexperiment för att exempelvis testa en ny läkemedelssubstans. De människor som ingår i experimentet delas slumpmässigt in i två grupper. Den ena gruppen, behandlingsgruppen, får piller med substansen, den andra, kontrollgruppen, får placebo (sockerpiller). Efter en viss tid utvärderas experimentet och man kan då se om substansen givit någon statistiskt säkerställd effekt på behandlingsgruppens genomsnittliga hälsotillstånd jämfört med placebo i kontrollgruppen.

Det avgörande för att experimentet ska kunna mäta effekten av substansen är att indelningen av de båda grupperna skett slumpmässigt, att experimentet varit *randomiserat*.²² Genom detta har man säkerställt att utfallen i kontrollgruppen verkligen fångar den kontrafaktiska situationen för behandlingsgruppen. Man svarar således på frågan ”Vad hade hänt om

”Men mår bättre jämfört med vad? Det vet vi inte.”

substansen inte tillförts?”

En empirisk arbetsmarknadsekonomisk studie som inte har en kontrollgrupp kan jämföras med att utvärdera effekterna av en medicin genom att ge medicinen till alla som deltar i experimentet och se om de mår bättre. Men mår bättre jämfört med vad? Det vet vi inte.

Inom empirisk arbetsmarknadsekonomi har frågan om hur man kan identifiera effekter stått i fokus för forskningen sedan 10–15 år.²³ När man söker att utvärdera effekter på individnivå, söker man inom empirisk arbetsmarknadsekonomi ofta efter vad man kallar för naturliga experiment. Med detta avses exempelvis institutionella förändringar eller oväntade händelser som endast påverkar en slumpmässig del av den population man vill analysera. Den del som påverkas utgör således behandlingsgruppen och den del som inte påverkas utgör kontrollgruppen.

Oftast är sådana helt slumpmässiga situationer sällsynta. Det är ju vanligt att regler ändras för en viss målgrupp på arbetsmarknaden som beslutsfattarna har i åtanke. I sådana fall får man i det naturliga experimentet nöja sig med att den del av populationen som påverkas av en institutionell förändring eller oväntad händelse inte är helt slumpmässig. Då måste man i stället ta hänsyn till faktiska skillnader i egenskaper, som exempelvis ålder, mellan behandlings- och kontrollgruppen. Det finns olika metoder för att göra detta.

Ett annat exempel på svårigheter att mäta orsakssamband är att i ett inkomstrelaterat arbetslöshetsförsäkringssystem har en person, som hade en hög lön före arbetslösheten, en högre ersättning än en person, vars lön före arbetslösheten var låg. Detta innebär att nivån på ersättningen således är en följd av individens eget agerande i det nära förflutna.

Troligen har, i alla fall i genomsnitt, personer som haft en hög lön större chanser på arbetsmarknaden än personer som haft en låg lön, och dessa skillnader i chanser kan bero på egenskaper som inte är observerbara för forskaren. Därmed är ersättningsnivån inte någon oberoende variabel, vilket den måste vara för att skattningen ska fungera. Dess värde är ju avhängigt individens historiska jobbchanser och därmed troligen också de kommande jobbchanserna – och det var ju dem vi ville skatta med hjälp av ersättningsnivån. En forskare som vill skatta effekter på framtida jobbchanser av olika nivåer på ersättningen måste hitta ersättningsförändringar som inte beror på sådana egenskaper hos individen som just påverkar hennes framtida jobbchanser.

De empiriska forskningsresultat som rapporten redovisar i nästa avsnitt är utvalda på basis av att de med stor sannolikhet mäter orsakssamband.

Resultat från nationalekonomisk empirisk forskning

Utvecklingen av söketeorin i slutet av 1970-talet och framåt gav upphov till en omfattande empirisk forskning på basis av mikrodata (information om enskilda individers arbetslöshetsförlopp) men resultaten var inte entydiga. I en tidig summering av litteraturen (Layard m fl, 1991, sid. 255) drogs slutsatsen att elasticiteten av arbetslöshetens varaktighet med avseende på ersättningsnivån låg någonstans mellan 0,2 och 0,9. Detta kan läsas som att en höjning av arbetslöshetsersättningen med 10 procent förväntas innebära en genomsnittlig ökning av arbetslöshetsperiodernas längd med mellan 2 och 9 procent, alltså ett ganska brett intervall. Senare undersökningar ger vid handen än mer spretiga resultat men med starkare effekter i USA än i många europeiska länder.²⁴

De spretiga resultaten kan bero på de metodmässiga svårigheterna att fastslå att det verkligen är orsakssambanden, alltså effekterna av förändrade ersättningsnivåer och tidsbegränsningar, som mäts. Men bristen på entydiga resultat kan också bero på den stora spännvidden mellan olika länders arbetslöshetsersättningssystem och andra institutionella faktorer. Det understryker i stället betydelsen av hur länderspecifika institutionalia, t ex förekomsten av olika kontroll- och sanktionssystem samt tillgången till andra ersättningsformer, påverkar arbetslöshetsperiodernas varaktighet. Detta innebär också problem med att generalisera resultaten från ett lands arbetsmarknad till att gälla andra länders arbetsmarknader. Rapportens fortsatta fokus ligger därför på redovisningen av resultat från empiriska studier med experimentansats som använt svenska data.²⁵

Empiri: Effekter av förändrad ersättningsnivå

Carling m fl (2001) använder den förändring av arbetslöshetsersättningen som skedde 1996, då ersättningsgraden sänktes för försäkrade arbetslösa från 80 till 75 procent men inkomsttaket var oförändrat, för att analysera hur skilda ersättningsnivåer påverkar sannolikheten för arbetslösa att hitta jobb. Denna ändring i systemet påverkade inte alla försäkrade arbetslösa. Den sänkta ersättningsgraden innebar en faktisk lägre ersättning för personer som före arbetslösheten tjänade högst 16 500 kr per månad. Personer som tjänade mer fick oförändrad maximal ersättning (564 kr/dag). Här utgör gruppen som får lägre ersättning behandlingsgruppen och gruppen med oförändrad ersättning utgör kontrollgruppen.

Grupperna jämförs inte med varandra. Individer i den grupp som haft hög lön före arbetslösheten kan ju ha egenskaper som påverkar deras framtida jobbchanser på andra sätt än egenskaperna hos gruppen som haft låg lön.

Vad man jämför är hur övergången från arbetslöshet till arbete för behandlingsgruppen ser ut före och efter regelförändringen med hur motsvarande övergång ser ut för kontrollgruppen (metoden kallas för *differences-in-differences*). Arbetshypotesen är att behandlingsgruppens – men inte kontrollgruppens – övergångssannolikhet ska påverkas, i bemärkelsen bli högre, av regelförändringen.

Studien finner att övergångssannolikheten hos behandlingsgruppen ökar med cirka 10 procent och att yngre påverkades mer än äldre. Dessutom tyder resultaten på att regeländringen tycks ha påverkat sökbeteendet hos arbetslösa flera månader innan den trädde ikraft. Kända, framtida förändringar i regelverk kan alltså ge beteendeeffekter före ikraftträdandet.

Under en stor del av 1990-talet hade inkomsttaken i arbetsförsäkringen fasta nominella värden. Det innebar att en växande andel av de försäkrade arbetslösa kom att hamna ”över taken” vilket innebar att de fick en lägre ersättning än 75-80 procent.

Bennmarker m fl (2007)²⁶ undersöker hur de förändringar i arbetslöshetsförsäkringen 2001 och 2002, som innebar betydande höjningar i ersättningen för vissa arbetslösa, påverkade arbetslöshetens varaktighet. Genom en reform i juli 2001 infördes ett förhöjt inkomsttak, från 580 till 680 kr per dag, under de första 20 veckorna. I juli 2002 höjdes inkomsttaket igen, till 730 kr per dag för de första 20 veckorna. Samtidigt höjdes det generella taket (alltså från vecka 21 och framåt) från 580 till 680 kr per dag. Försäkrade arbetslösa vilkas inkomster låg över de gamla inkomsttaken blev alltså berörda av takhöjningarna men inte de övriga.

Resultaten indikerar att dessa reformer hade olika effekter för kvinnor och män. Sammantaget uppskattas de två reformerna ha ökat männens arbetslöshetstider, vilket är förväntat enligt sök teori medan kvinnornas arbetslöshetstider minskade. Den statistiska osäkerheten i resultaten är dock betydande.

Författarna diskuterar om skillnaderna i resultat mellan kvinnor och män kan bero på att max-taxan i barnomsorgen infördes ungefär samtidigt som a-kassereformerna men har inte kunnat kontrollera för detta i analysen. Eftersom barnomsorgsavgifterna är inkomstrelaterade innebär det tak i barnomsorgsavgiften som infördes i och med max-taxan en sänkning av avgiften för föräldrar med högre inkomster. Detta bör stimulera arbetsutbudet i dessa grupper. Den avslutande diskussionen i Bennmarker m fl är ett intressant exempel på hur reformer i olika system eventuellt kan samspela och därmed, tyvärr, ibland försvåra analysen.

Røed m fl (2008) använder sig av variationer i ersättningssystemen i Sverige och Norge för att analysera hur skilda ersättningsnivåer påverkar sannolikheten för arbetslösa att hitta jobb.²⁷ Författarna argumenterar för

att arbetsmarknaderna i de båda länderna liknar varandra men att deras arbetslöshetsförsäkringssystem uppvisar grundläggande skillnader i kompensationsgrad och inkomsttak (samt varaktighet; mer om det i nästa avsnitt). I studien ingår enbart arbetslösa 25-54 år som är berättigade till a-kassa. Villkoren för att få a-kassa är liknande i de båda länderna.

Utgångspunkten är att det är möjligt att använda de skilda fördelningsprofilerna i ländernas olika ersättningssystem för att identifiera effekten av olika ersättningsnivåer. Intuitivt kan man se det som två slumpmässigt utvalda grupper (slumpen avgör om de försäkrade arbetslösa bor i Norge eller Sverige) som utsätts för två olika typer av behandlingar (två olika typer av arbetslöshetsersättningssystem).

Kompensationsgraden under den period som studerades (1999-2000) i Sverige var högre (80 procent i lagstadgad ersättning) än i Norge (62,4 procent i lagstadgad ersättning) men inkomsttaket i Sverige var lägre i Sverige än i Norge. Taket i Sverige motsvarade en tidigare inkomst på ungefär 80 Euro per dag under det att taket i Norge motsvarade en tidigare inkomst på ungefär 140 Euro per dag. Det betyder att arbetslösa i Sverige som före arbetslösheten hade haft en låg lön²⁸ hade en högre kompensationsgrad än arbetslösa i Norge med tidigare låga löner.

Det innebär också att arbetslösa i Sverige som före arbetslösheten varit högavlönade hade en lägre kompensationsgrad än motsvarande arbetslösa i Norge.

Om det är så att kompensationsgraden har betydelse för sannolikheten att hitta ett jobb på det sätt som söketeori förutsäger, ju lägre kompensationsgrad desto högre sannolikhet, bör vi se att arbetslösa med en högre kompensationsgrad hade en lägre övergångssannolikhet till jobb än arbetslösa med en lägre kompensationsgrad. Och det gör vi. Övergångssannolikheten till arbete i Sverige för de 10 procent arbetslösa som haft lägst inkomst före arbetslöshet var 31 procent lägre jämfört med de 10 procent arbetslösa som haft högst inkomst före arbetslöshet. Övergångssannolikheten till arbete i Norge för de 10 procent arbetslösa som haft lägst inkomst före arbetslöshet var endast 8 procent lägre jämfört med de 10 procent arbetslösa som haft högst inkomst före arbetslöshet.

En väl underbyggd slutsats är att en lägre ersättning mycket troligt förkortar den genomsnittliga arbetslöshetstiden.

”En väl underbyggd slutsats är att en lägre ersättning mycket troligt förkortar den genomsnittliga arbetslöshetstiden.”

Empiri: Effekter av begränsningar i ersättningsperioden

Den internationella empiriska forskningen vad gäller effekter av tidsbegränsningar i ersättningen ger stöd till vad söketeorin förutsäger, att sannolikheten

för övergång till arbete stiger när den arbetslösa närmar sig tidpunkten för utförsäkring.²⁹

Det finns här, som oftast, metodologiska problem. Det exempel som vanligast brukar framföras är att arbetslösheten kan uppvisa ett negativt varaktighetsberoende, alltså att en långvarig arbetslöshet i sig sänker övergångssannolikheten till arbete. Två exempel på detta är (i) att efter att ha fått avslag på, säg, 100 ansökningar är det sannolikt att en arbetslös person börjar tappa sugen och därmed minska sin sökintensitet, oberoende av nivån på den arbetslöshetsersättning hon får, och (ii) att det under arbetslöshetens gång sker en selektionsprocess så att personer med för forskaren inte observerbara egenskaper, som gör det lättare för dem att hitta ett jobb försvinner från gruppen arbetslösa; kvar finns de med för forskaren inte observerbara egenskaper som redan från början innebär sämre chanser på arbetsmarknaden.

Om man endast har tillgång till individdata på arbetslösa som möter samma försäkringssystem är det omöjligt att särskilja effekten från ett eventuellt varaktighetsberoende från en eventuell effekt av en tidsbegränsad ersättning. Men om vi ser att övergångssannolikheten till arbete ökar då vi använder data från en sådan grupp kan vi ändå dra slutsatsen att det är incitamentseffekten av den begränsade ersättningsperioden som överväger eftersom ett negativt varaktighetsberoende alltid sänker övergångssannolikheten.

Det är oklart om vi ska förvänta oss liknande resultat för Sverige som de som ges av internationella studier eftersom reglerna i det svenska arbetslöshetsförsäkringssystemet historiskt inneburit att långtidsarbetslösa löpt en tämligen liten risk att bli utförsäkrade. I stället har de kunnat få tillgång till platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och på så sätt kunnat kvalificera sig för en ny ersättningsperiod.

I Carling m fl (1996) studeras övergångssannolikheter för de personer som berördes respektive inte berördes av den utförsäkringsregel som, i alla fall teorin, begränsade ersättningsperioden för arbetslösa med a-kassa till 60 veckor. De utgör studiens behandlingsgrupp. Kontrollgruppen är arbetslösa med en betydligt lägre ersättning (det som då hette kontant arbetsmarknadsstöd, KAS, numera grundersättning) eller ingen ersättning alls. Resultaten i studien visar att övergångssannolikheten till arbete för arbetslösa med a-kassa steg efter cirka 48 veckor men för kontrollgruppen låg den kvar på liknande nivåer som tidigare.³⁰

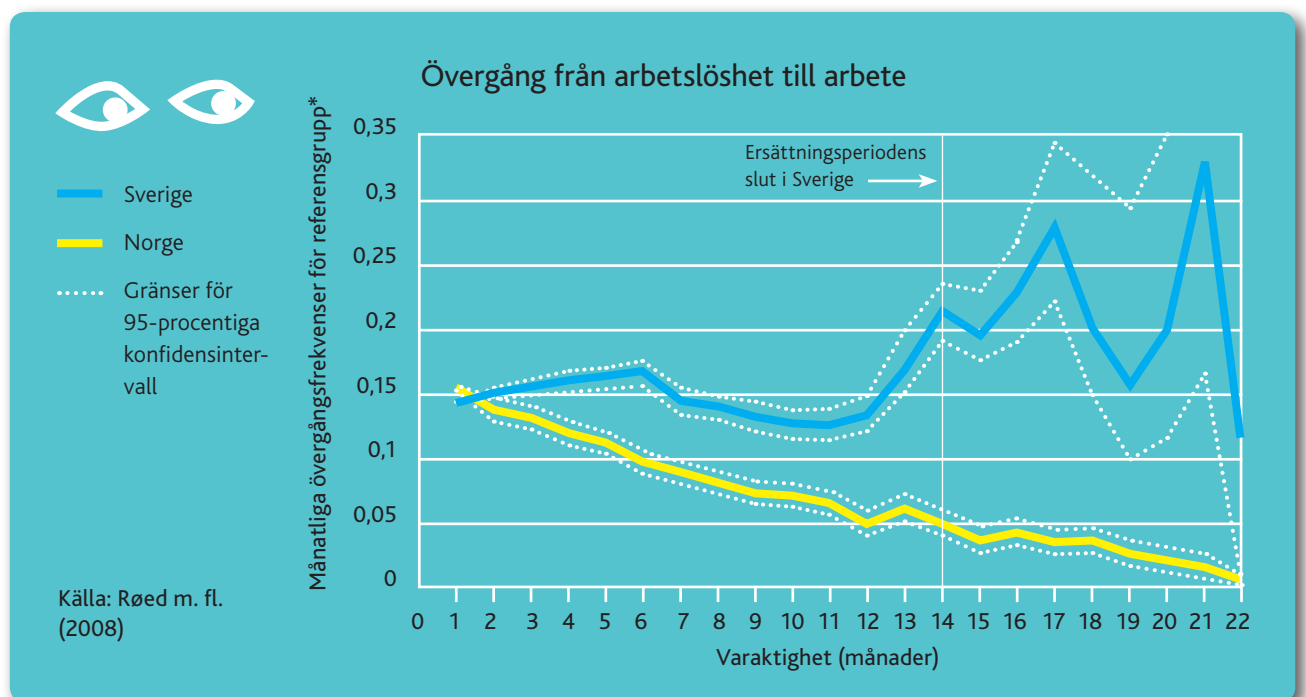
Data från Sverige och Norge i den tidigare nämnda studien av Røed m fl (2008) kan också användas för att identifiera effekter av begränsningar i den maximala ersättningsperiodens längd. Det svenska och norska regelverket skiljer sig åt i tre avgörande aspekter. Förutom de skillnader i kompensationsgrad och inkomsttak, som tidigare redogjorts för, skiljer sig även den

maximala ersättningsperioden åt. I Sverige gällde 14 månader (60 veckor) under det att den maximala ersättningsperioden i Norge var hela tre år (156 veckor) under den tid som undersökningens data täcker (1999-2000).

Røed m fl (2008) använder den statistiska metoden livsförloppsanalys för att skatta övergångssannolikheterna från arbetslöshet till arbete. De heldragna linjerna i *Figur 1* visar de skattade övergångssannolikheterna i Sverige respektive Norge för undersökningens referensgrupp.³¹ De streckade linjerna visar de 95-procentiga konfidensintervallen.

Intuitionen är att värdena på de heldragna linjerna visar sannolikheten för en individ att vid olika tidpunkter lämna arbetslösheten för ett jobb, givet att hon varit arbetslös upp till strax före denna tidpunkt. En negativt lutande kurva innebär således att sannolikheten att lämna arbetslösheten för ett jobb sjunker ju längre man varit arbetslös. Början kurvan att stiga vid en viss varaktighet på arbetslösheten innebär det att då börjar chanserna att lämna arbetslösheten för ett jobb öka för den som varit arbetslös upp till den tidpunkten. Intuitionen för konfidensintervallen är att med stor sannolikhet ligger kurvans verkliga värde mellan dessa streckade linjer.

Låt oss koncentrera oss på de båda skattade kurvornas förlopp.

*Med referensgrupp avses: Kön: man, Ålder: 37 år, Utbildning: grundskoleutbildning som högsta utbildning, Yrkeserfarenhet, särskild yrkesutbildning: ingen relevant erfarenhet eller utbildning med avseende på sökt yrke, Medborgarskap: svenskt eller norskt. Modellen är av typen *proportional hazard* vilket innebär att andra värden på dessa parametrar än referensgruppens flyttar de skattade övergångssannolikheterna proportionellt uppåt eller nedåt men förändrar inte dess form.

I Norge sjunker övergångssannolikheten från arbetslöshet till arbete långsamt men konstant över tiden. Konfidensintervallet (mellanrummet mellan den övre och den undre streckade kurvan) är hela tiden ganska litet vilket betyder att kurvan skattats med stor precision (många observationer kvar att skatta på även vid lång varaktighet).

I Sverige, däremot, stiger övergångssannolikheten något de första sex månaderna och börjar därefter sjunka men från en högre nivå än i Norge. Efter cirka tolv månader börjar övergångssannolikheten i Sverige stiga markant. Det sker en ökning på ungefär 50 procent under de två sista månaderna före tidpunkten då utförsäkring kan ske. Konfidensintervallet expanderar markant efter 14 månader (antalet observationer kvar att skatta på minskar då kraftigt).³²

Men utförsäkringar var ovanliga i Sverige under 1999-2000, den tid som data täcker. I stället erbjöds arbetslösa nära utförsäkring att delta i någon form av arbetsmarknadspolitisk åtgärd, ofta för att testa deras arbetsvilja. Alltså är det inte ekonomiska incitament som är de grundläggande drivkrafterna bakom uppgången i övergångssannolikheten.

”Alltså är det inte ekonomiska incitament som är de grundläggande drivkrafterna bakom uppgången i övergångssannolikheten.”

Snarare är det en kombination av att aktivare handläggare ger en mer intensiv förmedlingsservice när tidpunkten för utförsäkring närmar sig samt krav på att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program för att få en förnyad ersättningsperiod.³³

I den mån kravet att delta i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd ses som något positivt av de flesta arbetslösa nära utförsäkring kommer det inte att öka övergångssannolikheten till arbete. Dessa individer stannar kvar i arbetslöshet till dess att de fått en åtgärdsplacering. Övergångssannolikheten till åtgärder för personer med a-kassa ökar förvisso kraftigt strax före tidpunkten för utförsäkring (se Carling m fl, 1996) men den stora majoriteten arbetslösa med a-kassa som gick till åtgärder gjorde det långt tidigare under ersättningsperioden, alltså inte för att undvika utförsäkring. Eftersom vi ser att övergångssannolikheten till arbete också ökar, trots att risken för utförsäkring var minimal, talar det för att krav på programdeltagande kan ses som ett möjligt substitut till utförsäkring vad gäller påverkan på arbetslösas sök beteende.

Genom att använda variationen i ersättningssystem mellan länderna har den genomsnittliga elasticiteten av arbetslöshetens varaktighet med avseende på ersättningsnivån beräknats till 0,5 för Sverige och 1,0 i Norge. Detta kan läsas som att en höjning av arbetslöshetsersättningen med 10 procent förväntas innebära en genomsnittlig ökning av arbetslöshetsperiodernas

längd med 5 procent i Sverige och 10 procent i Norge.

Arbetslöshetens varaktighet verkar alltså vara mer påverkbar av förändringar i ersättningsnivån i Norge än i Sverige. Røed m fl (2008) för ett resonemang att den lägre elasticiteten i Sverige skulle kunna tyda på att den mer aktiva svenska arbetsmarknadspolitiken med större kontrollinslag innebär att arbetslösa individer i Sverige har mindre möjlighet än i Norge att själva bestämma sin sökintensitet och reservationslön.³⁴

Empiri: Effekter vid deltidarbetslöshet

Ovanstående rör effekter av en begränsad ersättningsperiod vid heltidsarbetslöshet. Vad säger den empiriska forskningen om motsvarande vid deltidarbetslöshet? Detta är aktuellt med tanke på att antalet ersättningsdagar som kan användas vid deltidarbetslöshet i april 2008 begränsades till 75 dagar. I det tidigare systemet kunde deltidarbetande få utfyllnadsersättning från arbetslöshetsförsäkringen i 300 ersättningsdagar, 450 ersättningsdagar för föräldrar till barn under 18 år. I det nya systemet kommer ensamstående föräldrar med försörjningsansvar för barn under 18 år att erbjudas deltidssystemersättning inom jobb- och utvecklingsgarantin när de 75 ersättningsdagarna har förbrukats.

Det finns två motiv som återkommer i diskussionen om att begränsa deltidarbetslösas ersättningsrätt, såväl nivå och ersättningsperiodens längd:³⁵

(i) att inte subventionera arbetskostnaderna för ”dåliga” arbetsgivare som inte erbjuder heltidsarbete, och (ii) att inte subventionera fritid för personer som egentligen inte vill stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid. Båda motiven grundar sig i att man vill undvika att arbetslöshetsersättning blir en löneutfyllnad och inte en omställningsförsäkring.

Månsson m fl (2008) konstaterar att de inte funnit forskning som ger stöd för att stramare arbetslöshetsförsäkring leder till ökad arbetstid för de deltidarbetslösa. Tidigare forskning och statliga utredningar visar att det är att vanligt att deltidarbetslösa som inte har a-kassa, framför allt kvinnor, i stället har försörjningsstöd (socialbidrag). Det finns därför risk att en åtstramning av a-kassan för deltidarbetslösa kan leda till att fler blir beroende av försörjningsstöd.

De flesta som ofrivilligt arbetar deltid är kvinnor men det är svårt att uppskatta deltidarbetslösheten omfattning. Nyberg (2005) kritiserar den officiella statistiken för bristande könsneutralitet, att kvinnors arbete och arbetslöshet inte syns på samma sätt i statistiken som mäns arbete och arbetslöshet; en kritik som jag delar. Arbetskraftsundersökningarna (AKU) har inte någon specifik kategori för deltidarbetslösa utan en kategori ”undersysselsatta” som omfattar personer som är sysselsatta men som arbetar

mindre än de skulle vilja göra.

Möjligen kan man, i brist på relevant forskning, dra paralleller med forskningsresultat som rör kostnader för arbetsgivaren för permitteringar. Card & Levine (1994) finner att omfattningen av permitteringar i USA kunde ha reducerats med cirka hälften om arbetsgivarna varit tvungna att bära kostnaderna för att låta arbetskraften vara tillfälligt överksam. Med detta i åtanke, och med beaktande av att många deltidsarbetslösa sannolikt inte

”Hur man ser på problemet med deltidsarbetslöshet beror också på vilka värderingar man har.”

har någon arbetslöshetsersättning alls, förefaller det mindre troligt att begränsningar av arbetslöshetsersättningen riktade mot försäkrade deltidsarbetslösa är en effektiv åtgärd för att bekämpa deltidsarbetslöshet.

Hur man ser på problemet med deltidsarbetslöshet beror också på vilka värderingar man har.

Deltidsarbetslöshet är främst ett problem för kvinnor inom ett fåtal men stora sektorer på arbetsmarknaden: vård- och omsorgssektorn samt handel- och restaurangsektorn. Politiska värderingar påverkar vilken avvägning man vill göra, mellan att individualisera problemet med deltidsarbetslöshet genom att införa särskilda begränsningar av arbetslöshetsersättningen riktade mot försäkrade deltidsarbetslösa eller lägga problemets fokus på de, ofta stora, arbetsgivarna inom de problematiska sektorerna

Empiri: Effekter av kontroll, sanktioner och aktivitetskrav

Den internationella empiriska forskningen om effekterna av kontroll, sanktioner och aktivitetskrav är inte särskilt omfattande.³⁶ Studierna i ovanstående avsnitt är inte utformade som experiment för att uttryckligen testa förekomsten av sådana effekter. De resonemang som förs ovan handlar om att resultaten ligger i linje med att det finns effekter av kontroll, sanktioner och aktivitetskrav.

Som jag poängterade vid genomgången av de teoretiska studierna handlar det här om effekter av åtgärder för att kontrollera att individer som får arbetslöshetsersättning verkligen står till arbetsmarknadens förfogande, inte om att utbilda eller arbetsträna individer för att på så sätt höja deras arbetsproduktivitet och göra dem mer intressanta för arbetsgivare att anställa.

Tre randomiserade, experimentella studier, på amerikanska respektive brittiska data som fokuserar på denna fråga är Benus & Johnson (1997), Black m fl (2003) och Dolton & O’Neill (1996). Individerna i behandlingsgruppen i Benus & Johnson utsätts för strikta sökkraV och krav på kursdeltagande, i Black m fl får de information om att de är utvalda till att delta i en obligatorisk arbetsmarknadsåtgärd inriktad mot förmedling och utbildning, i

Dolton & O'Neill får de en kallelse till obligatoriska rådgivande samtal på arbetsförmedlingen.

Resultaten från dessa tre studier tyder på att sådana åtgärder förkortar ersättningsperioden respektive ökar utflödet till jobb. Det måste poängteras att utflödet till jobb ökade efter det att informationen om åtgärderna nått individerna i behandlingsgruppen men innan själva åtgärderna skulle äga rum. Åtgärderna verkar alltså i stor utsträckning ha fungerat som ett "hot".

Ett liknande resultat finns i en studie på svenska data. Under 2004 genomförde AMS tre randomiserade experiment som utvärderas i Hägglund (2006). Ett av experimenten studerar om kontroll av sökfrequens samt jobbsökarassistans påverkar utflödet från arbetslöshet. Hela populationen av öppet arbetslösa med a-kassa i Jämtlands län slumpades in i behandlingsgruppen respektive kontrollgruppen. Resultaten tyder på att jobbsökarinsatser i förening med ökad kontroll ökade utflödet från arbetslöshet med hela 46 procent under de sex veckor som föregick programstarten. Att enbart kontrollera sökfrequensen gav inte någon statistisk signifikant effekt.

De båda andra AMS-experimenten riktade sig mot specifika grupper av arbetslösa, ungdomar respektive högutbildade, i Östergötlands och Uppsala län. Där fick de som slumpats in i behandlingsgruppen ta del av anvisningar till jobbsökarinsatser i grupp. Resultaten tyder inte på att denna åtgärd gav några statistiskt signifikanta effekter på utflödet från arbetslöshet.

Røed & Westlie (2007) undersöker effekterna av en serie reformer av typen naturliga experiment i det norska arbetslöshetsförsäkringssystemet. De kommer fram till att då arbetslöshetsförsäkringssystemet varit mer inriktat på aktiva åtgärder, exempelvis i form av en hög sannolikhet för den arbetslösa att bli kallad till att delta i en åtgärd eller förlora en viss del av ersättningen, har arbetslöshetsperioderna i snitt varit kortare än då arbetslöshetsförsäkringssystemet mer fungerat som ett renodlat inkomstförsäkringssystem.

Det verkar alltså som om kombinationer av kontroll, sanktioner och aktivitetskrav i många fall kan öka övergångarna från arbetslöshet till arbete, och detta utan att ersättningen måste sänkas kraftigt eller upphöra. De resultat som tyder på att de individer som får kallelser till olika typer av åtgärder i ökad utsträckning lämnar arbetslösheten är intressanta. Om sådana kallelser fungerar är de ju synnerligen kostnadseffektiva. Men de individer som verkligen kommer till åtgärdsstarten måste ju erbjudas det som utlovats.

Hur mycket av skattemedel ska då läggas på åtgärder för att kontrollera att individer som får arbetslöshetsersättning verkligen står till arbetsmarknadens förfogande? Troligen skulle en betydligt lägre och kortvarigare

"Åtgärderna verkar alltså i stor utsträckning ha fungerat som ett 'hot.'"

arbetslöshetsersättning kunna fungera som ett substitut för sådana åtgärder men med helt andra, och enligt min uppfattning, negativa, fördelningspolitiska konsekvenser. Återigen krävs politiska värderingar för att komma fram till ett beslut; det räcker inte med forskningsresultat. Däremot kan forskningsresultat hjälpa oss att avgöra vilka kontrollåtgärder som förefaller mer effektiva än andra.

Enligt min uppfattning är det viktigt för arbetslöshetsförsäkringens legitimitet att det finns kontroller av att individer som får arbetslöshetsersättning faktiskt står till arbetsmarknadens förfogande. Detta gäller i synnerhet om arbetslöshetsersättningen är hög i relation till de löner de arbetslösa rimligen kan få i arbeten där de kan komma ifråga.

För grupper som löper stor risk att bli arbetslösa är det extra viktigt att arbetslöshetsförsäkringen har en hög grad av legitimitet hos dem som finansierar försäkringen. Generellt sett har lågavlönade grupper betydligt större arbetslöshetsrisker än högavlönade. Att arbetslöshetsförsäkringen har en hög legitimitet blir därmed mycket väsentligt för lågavlönade. Men någonstans går det en gräns där legitima kontroller övergår till att upplevas som integritetskränkande. Vilka politiska värderingar vi har är betydelsefulla när det gäller att besluta vilken typ av kontroller och sanktioner som bör användas.

En ytterligare infallsvinkel på hur man kan skapa en hög legitimitet i en inkomstbaserad arbetslöshetsförsäkring med ett inkomsttak är om den är utformad så att taket är satt så att den stora majoriteten arbetstagare har inkomster som högst uppgår till taket, och att taket följer den generella reallöneutvecklingen. På så vis kan man säkerställa att den stora majoriteten arbetstagare, om de blev arbetslösa, känner tillit till att försäkringen är ett stabilt inkomstrelaterat försäkringssystem.

Slutsatser

Möjligen är den viktigaste slutsatsen i denna rapport att den något provocativa frågan som ställs i titeln, ”Är lägre och kortare alltid bättre?”, kräver svar som baseras såväl på forskningsresultat som politiska värderingar. Enbart teoretiska och empiriska nationalekonomiska forskningsresultat, om än aldrig så välgrundade, utgör inte ett tillräckligt beslutsunderlag för att komma fram till hur regelverket i den ”bästa” arbetslöshetsförsäkringen bör vara utformat.

För att avgöra hur det ”bästa” arbetslöshetsförsäkringssystemet bör se ut krävs att dess egenskaper och konsekvenser också bedöms utifrån de politiska värderingar man har: Vilka är samhällsmålen? Nationalekonomer kallar detta för att precisera ”den sociala välfärdsfunktionen”. Denna ska

sedan optimeras, ofta givet olika begränsningar, exempelvis i form av budgetrestriktioner. Nationalekonomi är i grunden en beteendevetenskap som är inriktad på fördelningen av begränsade resurser mellan konkurrerande ändamål.

För en utilitarist är det tillräckligt att studera ett systems konsekvenser, inte dess egenskaper, men det räcker ändå inte ända fram. Hur ska konsekvenserna värderas? Utilitaristen Jeremy Bentham förespråkade att samhällsmålet är att maximera summan av individernas välfärd; ett antagande som är vanligt förekommande inom nationalekonomi.

Ett annat vanligt förekommande antagande är att en åtgärd bör vara pareto-förbättrande, efter Vilfredo Pareto, italiensk ekonom, sociolog och filosof. En åtgärd är pareto-förbättrande om den förbättrar nyttan för minst en individ utan att försämra den för någon eller några andra. Om enbart sådana åtgärder ses som eftersträvansvärda betyder det att det aldrig är önskvärt att försämra för någon individ för att andra ska få det bättre. Detta innebär, enligt min mening, en alltför omfattande begränsning för vilken fördelningspolitik som bör bedrivas.

”Vilka är samhällsmålen?”

En annan infallsvinkel på hur den önskvärda resursfördelningen bör se ut ges i filosofen John Rawls banbrytande verk *A Theory of Justice* där begreppet okunnighetens slöja lanseras. Det innebär att människorna ska utforma fördelningsprinciperna i ett samhälle från en ursprungsposition där de inte vet vilka egenskaper de kommer att ha i sitt framtida liv. För att människorna ska agera opartiskt vid förhandlingarna om det framtida samhällets fördelningsprinciper antar Rawls att de skall föras bakom okunnighetens slöja.

Människorna vet inte vilka sociala positioner de kommer att inta eller vilket kön de kommer att ha, inte heller vet de vilka naturliga talanger och anlag de kommer att ha. Ingen kan därför skraddarsy principerna till sin egen fördel. Valet av fördelningsprinciper i samhället blir därför ett beslut under osäkerhet. Om valet har positiva eller negativa konsekvenser för den som väljer framkommer först efter det att okunnighetens slöja lyfts bort.

Resultat inom teoretisk forskning visar att i ett frivilligt försäkringssystem är det troligt att individer som löper hög risk för att försäkringen ska falla ut blir överrepresenterade. Detta kallas för negativt urval och fördyrar försäkringspremierna samt leder till en fördelning av resurser som inte är effektiv. Något förenklat kan man säga att ju större andel av populationen under risk som täcks av försäkringen, desto mindre är troligen effektivitetsförlusterna. Alltså talar principen om negativt urval för en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Det system för arbetslöshetsförsäkring som Sverige haft sedan 1935, Gentsystemet, innebär huvudsakligen fackligt administrerade, offentligt

subventionerade arbetslöshetskassor med frivilligt medlemskap. Den historiska anslutningsgraden har varit mycket hög, över 80 procent. Men under 2007 har de fackliga a-kassorna tappat var tionde medlem. Ett viktigt skäl är troligen den fördyring som följer av de differentierade avgifter som infördes i början av 2007 samt att avdragsrätten för a-kasseavgiften togs bort. Systemet med differentierade avgifter innebär att medlemmar i a-kassor med hög arbetslöshet betalar högre avgifter än medlemmar i a-kassor där arbetslösheten är låg. Förslag från en statlig utredning om hur den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen ska omformas till en obligatorisk försäkring kommer senast i september i år.

Jämfört med internationella förhållanden är den svenska arbetsmarknaden i mycket hög utsträckning reglerad av kollektivavtal, inte lagstiftning. En sådan ordning kräver avtalsslutande parter med hög legitimitet, alltså en hög organisationsgrad såväl på arbetstagar- som på arbetsgivarsidan. De fackliga organisationerna har tappat ungefär var sjuttonde medlem under 2007. Tappet är alltså av mindre omfattning än för de fackliga a-kassorna men för att finna en lika kraftig tillbakagång under loppet av ett enda år måste man gå tillbaka ända till åren efter det fackliga nederlaget i 1909 års storstrejk.

I länder med obligatorisk arbetslöshetsförsäkring är den fackliga anslutningen lägre, oftast mycket lägre, än i länder med Gentsystem. Teoretiska och empiriska forskningsresultat tyder på att Gentsystemet främjar en hög facklig organisationsgrad men vad gäller de empiriska studierna är det inte ordentligt klarlagt hur det sambandet ser ut.

Många kanske tänker ”Varför inte en obligatorisk a-kassa, när vi redan har en obligatorisk sjukförsäkring?” Om frågan om en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring ses i ett större lönebildningspolitiskt sammanhang bör man tänka på de konsekvenser som går utöver det faktum att ett obligatorium löser problemet med negativt urval. En obligatorisk sjukförsäkring, som vi har i Sverige i dag, har så vitt vi vet inga effekter på den fackliga organisationsgraden.

En rimlig bedömning är att det finns risk för att ett system med en obligatorisk a-kassa påverkar den fackliga organisationsgraden negativt. Därför måste man i frågan om ett obligatorium inte bara bestämma sig för hur hög man tror den risken är, utan också hur högt man värderar en arbetsmarknad där merparten av regelsystemet bestäms via kollektivavtal, snarare än lagstiftning. För att fungera kräver detta system att de avtalsslutande parterna har hög legitimitet, alltså en hög anslutningsgrad på såväl arbetstagar- som arbetsgivarsidan, någonting som ett Gentsystem verkar främja vad gäller arbetstagersidan.

Resultat inom såväl teoretisk som empirisk forskning tyder på att det finns ett utbytesförhållande mellan inkomstrygghet vid arbetslöshet och arbets-

löshetsperiodernas genomsnittliga varaktighet. En högre grad av inkomstrygghet innebär i genomsnitt längre arbetslöshetsperioder. Teorin förklarar detta med att en högre inkomstrygghet resulterar i beteendeförändringar hos arbetslösa i form av lägre sökintensitet och högre reservationslöner. De empiriska resultaten skiljer sig avsevärt mellan länder, sannolikt till stor del beroende på att det råder stor variation i utformning av arbetslöshetsförsäkringssystem och annan institutionalia på arbetsmarknaden.

Längre arbetslöshetsperioder behöver dock inte självklart vara sämre än kortare. Om en längre period av jobbsökande slutar med att den arbetslösa personen tar ett arbete vars krav bättre stämmer överens med hennes yrkesmässiga kvalifikationer, jämfört med de jobb som var möjliga att få tidigare under arbetslöshetsperioden, kan välfärdsvinsten av den högre produktiviteten som den bättre matchningen ger upphov till, uppväga välfärdsförlusten av den längre arbetslöshetsperioden. Men lägre sökintensitet, som i ovanstående exempel, leder generellt inte till bättre matchningar.

”Längre arbetslöshetsperioder behöver dock inte självklart vara sämre än kortare.”

Resultat inom teoretisk och empirisk forskning tyder på att en begränsad ersättningsperiod innebär att sannolikheten att gå till ett arbete stiger kraftigt mot slutet av perioden. Men på en arbetsmarknad som den svenska, där det historiskt varit möjligt att aldrig bli utförsäkrad då man kunnat kvalificera sig för en ny ersättningsperiod genom att delta i en åtgärd, ser vi ändå ett liknande mönster. Det talar för att det inte är risken för utförsäkring som driver resultaten utan att krav på programdeltagande kan ses som ett möjligt substitut till utförsäkring vad gäller påverkan på arbetslösas sökbeteende.

Resultat från empiriska studier som fokuserar på att undersöka om kontroll, sanktioner och aktivitetskrav kan öka övergångarna från arbetslöshet till arbete tyder på att så kan vara fallet. I vissa studier ökade till och med utflödet till jobb efter det att informationen om åtgärderna nått berörda individer men *innan* själva åtgärderna skulle äga rum. Åtgärderna verkar alltså i stor utsträckning ha fungerat som ett ”hot”.

Resultat från teoretiska studier talar för att ett arbetslöshetsförsäkringssystem med sådana åtgärder kan kombineras med högre arbetslöshetsersättning på ett kostnadseffektivt sätt. Observera att detta handlar om åtgärder för att kontrollera att individer med arbetslöshetsersättning står till arbetsmarknadens förfogande, inte om att utbilda eller arbetsträna individer för att på så sätt göra dem mer intressanta för arbetsgivare att anställa.

För att man i empiriska studier ska kunna identifiera det orsakssamband man avser att mäta, exempelvis effekten av förändrad ersättning i a-kassan, krävs data över en grupp individer som berörs av förändringen, en behand-

lingsgrupp, och data över en en kontrollgrupp, en grupp individer som inte berörs av förändringen. Därför är de empiriska studier som rapporten fokuserar på mestadels av typen randomiserade eller naturliga experiment. Det är min uppfattning att det är genom sådana studier som vi får den bäst underbyggda empiriska kunskapen. En empirisk arbetsmarknadsekonomisk effektstudie som inte har en kontrollgrupp kan jämföras med att utvärdera effekterna av en medicin genom att ge medicinen till alla som deltar i experimentet och se om de mår bättre. Men mår bättre jämfört med vad? Det vet vi inte.

Men inte ens väl underbyggd forskning kan svara på frågor av typen ”Hur mycket är det värt att avstå i form av minskad inkomstrygghet vid arbetslöshet för att uppnå kortare arbetslöshetsperioder?” Vad vi svarar på det beror i grunden på vilka politiska värderingar vi har, inte minst vad vi anser vara en önskvärd fördelning av inkomster och andra resurser i samhället.

Däremot kan forskningsresultat exempelvis säga oss något om hur känslig arbetslöshetens varaktighet är för förändringar i ersättningsnivån i a-kassan.

Om känsligheten är hög kan en sänkt ersättningsnivå, från början eller senare under arbetslöshetsperioden, vara ett kostnadseffektivt sätt att förkorta arbetslöshetens genomsnittliga varaktighet.

”Det sista steget i beslutsprocessen handlar alltid om politiska värderingar.”

Men detta sker inte utan att andra konsekvenser uppstår. Exempelvis kan en press nedåt på lägstalönerna uppstå i och med en sådan åtgärd. Är det så pass värdefullt med i genomsnitt kortare arbetslöshetsperioder och kanske fler jobb men till riktigt låga löner att det är acceptabelt att lägstalönerna sjunker? Återigen krävs politiska värderingar för att kunna svara.

Och finns det någon annan åtgärd som vi skulle kunna vidta i stället? Det förefaller som kontroller, sanktioner och aktivitetskrav i ett system med hög ersättningsnivå kan få liknande konsekvenser som en sänkt ersättningsnivå på sannolikheten för arbetslösa att gå till jobb.

Här kan forskningsresultat återigen hjälpa oss en bit på vägen men inte ända fram. Hur mycket av allmänna resurser vill vi lägga på åtgärder som ger liknande resultat som ett mindre resurskrävande system med sänkt inkomstrygghet, alltså ett system med en helt annan fördelningspolitisk profil? Och var vill vi dra gränsen för legitima kontroller så att de inte riskerar att slå över till att bli integritetskränkande? Sådana frågor kan inte forskning svara på. Det sista steget i beslutsprocessen handlar alltid om politiska värderingar.

Fotnoter

- ¹ Exempel på tre nyligen publicerade, populärvetenskapliga översikter med liknande tema är Fredriksson & Holmlund (2004), Lindgren Åsbrink (2007) och Røed (2006). I Holmlund (1996) finns en populärvetenskaplig diskussion om olika sätt att finansiera en arbetslöshetsförsäkring. Exempel på två nyligen publicerade, vetenskapliga översikter är Fredriksson & Holmlund (2006a) och Krueger & Meyer (2002). För en översikt av äldre vetenskaplig litteratur, se Atkinson & Micklewright (1991) och Holmlund (1998).
- ² Se Jansson & Almén (2005) och information på Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens hemsida, www.iaf.se.
- ³ Se Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens hemsida, www.iaf.se.
- ⁴ En annan infallsvinkel på differentierade avgifter är att de branscher som har hög arbetslöshet ska bära en större del av kostnaderna och därmed bli mindre eller lägga om sin verksamhet och att andra branscher ska expandera.
- ⁵ Jansson & Almén (2005) drar slutsatsen att individer med höga inkomster också är de som har minst risk att bli arbetslösa. Arbetslöshetens varaktighet har inte samman tydliga samband med inkomst utan beror mer på ålder, ju yngre individen är, desto kortare varaktighet.
- ⁶ Avgifterna 2008 för förvärvsarbete varierar från cirka 150 kr till cirka 430 kr per månad. Motsvarande avgifter för arbetslösa varierar från cirka 100 kronor till cirka 130 kronor. Taket för den förhöjda finansieringsavgiften är 300 kr per förvärvsarbete medlem och månad. Samma tak gäller för den arbetslöshetsavgift som ersätter den förhöjda arbetslöshetsavgiften i juli 2008.
- ⁷ Se Kjellberg (2008).
- ⁸ I Jansson & Almén (2005) görs simuleringar för att se hur höjda egenavgifter i arbetslöshetsförsäkringen kan påverka anslutningsgraden. De studerar två finansieringssätt, (i) en fast avgift lika för alla, och (ii) en avgift proportionell mot inkomst, med och utan höjning av inkomsttaket. Deras slutsats blir att ett frivilligt a-kassesystem endast kan upprätthållas så länge som avgifterna är tillräckligt låga för att förhindra avhopp. Den huvudsakliga finansieringen måste komma från en obligatorisk källa som alla arbetstagare finansierar gemensamt.
- ⁹ I Belgien gäller obligatorisk arbetslöshetsersättning men fackföreningarna är involverade i administrationen av ersättningarna. Andelen fackföreningsanslutna i Belgien är cirka 55 procent. (Kjellberg, 2006).
- ¹⁰ Se Kjellberg (2006).

- ¹¹ Se Kjellberg (2008). De statistiska uppgifterna i resterande del av avsnittet kommer därifrån om inte annat anges.
- ¹² Samtidigt som avdragsrätten för a-kasseavgiften tags bort försvann även avdragsrätten för fackavgiften, vilket ytterligare fördyrade ett kombinerat medlemskap i fack och facklig a-kassa.
- ¹³ Se Phelan (2007).
- ¹⁴ I antologin *Vems ordning och reda? Framtidens kollektivavtal och fackliga samarbete*, *Agoras årsbok 2007* (Thoursie, 2008) framkommer hur bekymrade fackliga representanter från såväl LO som TCO och SACO är för framtiden för "den svenska modellen", inte minst efter EG-domstolens utslag i det så kallade Vaxholmsmålet, (även kallat Laval-målet) i december 2007.
- ¹⁵ Se Göransson & Holmgren (2000) för en redogörelse för innebörden och konsekvenserna av detta löfte.
- ¹⁶ Dock får parter som är bundna av kollektivavtal fortfarande ta till sympatiåtgärder.
- ¹⁷ En populärvetenskaplig översikt på detta tema finns i Fredriksson & Holmlund (2004).
- ¹⁸ Australien, Japan, Kanada, Korea, Nya Zeeland, Schweiz, Storbritannien och USA.
- ¹⁹ Med skattekil menas skillnaden mellan vad arbetsgivaren totalt betalar för en anställd och vad den anställde får ut i lön efter skatt.
- ²⁰ Danmark, Irland, Nederländerna, Norge, Sverige och Österrike. OECD (2006) diskuterar svårigheterna med kategoriseringen; vissa länder befinner sig i vissa avseenden nära gränsen mellan två olika policyregimer.
- ²¹ Andra inflytelserika teoretiska bidrag är Burdett (1979), Mortensen (1990) och van den Berg (1990).
- ²² Det får heller inte finnas skillnader mellan de deltagare som inte påbörjar alternativt avbryter experimentet.
- ²³ Den redan klassiska referensen här är Angrist & Krueger (1999).
- ²⁴ Den populärvetenskapliga översikten i Røed (2006) tar upp studier som är relevanta i detta sammanhang.
- ²⁵ För att spara utrymme redogör rapporten inte för reglerna i det svenska arbetslöshetsförsäkringssystemet. Nuvarande regler i den offentliga arbetslöshetsförsäkringen återfinns på Arbetsförmedlingens hemsida, www.arbetsformedlingen.se, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens hemsida, www.iaf.se eller på hemsidan för Arbetslöshetskassornas samorganisation, www.samorg.org, där man också hittar länkar till samtliga arbetslöshetskassors hemsidor. För en historisk regelöversikt, se Olli Segendorf (2003). För utformningen av de avtalade tilläggsförsäkringarna inom arbetslöshetsförsäkringssystemet, se kapitel 2 i Sjögren Lindquist & Wadensjö (2005).
- ²⁶ En svensk version återfinns i Benmarker m.fl. (2005).

- ²⁷ Moffitt (1985), Meyer (1990) och Katz & Meyer (1990) är studier på amerikanska data där forskarna använt data från olika delstater vilkas arbetsmarknader är ganska likartade men som har olika utformade arbetslöshetsersättningssystem.
- ²⁸ Under perioden som studerades var det allmänna löneläget lägre i Sverige än i Norge. Med "låga" respektive "höga" löner avses lönerna i relation till respektive lands löneinkomstfördelning.
- ²⁹ Den populärvetenskapliga översikten i Røed (2006) tar upp internationella studier som är relevanta i detta sammanhang.
- ³⁰ Här finns troligen ett problem med jämförbarhet mellan individerna i behandlingsgruppen respektive kontrollgruppen vad gäller egenskaper som har betydelse för deras jobbchanser. Sannolikt har de individer i kontrollgruppen som inte hade någon ersättning alls i genomsnitt sämre förutsättningar på arbetsmarknaden än personerna som uppbar a-kassa (behandlingsgruppen) eller KAS (också i kontrollgruppen). Ett krav för att få a-kassa respektive KAS är att individen uppfyller ett arbetsvillkor, att hon har arbetat en viss tid före arbetslösheten. Individer som uppfyller ett arbetsvillkor har därmed visat att de nyligen varit gångbara på arbetsmarknaden. Individer som inte uppfyller arbetsvillkoret kanske inte gör det för att de haft svårt att hitta arbetsgivare som vill anställa dem.
- ³¹ Med referensgrupp avses: Kön: man, Ålder: 37 år, Utbildning: grundskoleutbildning som högsta utbildning, Yrkeserfarenhet eller särskild yrkesutbildning: ingen relevant erfarenhet eller utbildning med avseende på sökt yrke, Medborgarskap: svenskt eller norskt. Modellen är av typen *proportional hazard* vilket innebär att andra värden på dessa parametrar än referensgruppens flyttar de skattade övergångssannolikheterna proportionellt uppåt eller nedåt men förändrar inte dess form.
- ³² Att det finns observationer kvar efter 14 månader i den svenska datamängden beror till stor del på att det i data inte går att räkna bort a-kassedagar som individer som sparar (exempelvis på grund av sjukdom). En individ som exempelvis under dessa 14 månader varit sjuk i tre veckor finns kvar i data något längre än 14 månader.
- ³³ Se Harkman (2002).
- ³⁴ Men det verkar finnas problem med kvaliteten på den svenska arbetsförmedlingens arbete med använda platsanvisningar som kontrollsystem. Engström m.fl. (2008) undersöker, på basis av enkätdata som insamlats hösten 2007, arbetsförmedlingens anvisningar av lediga platser ur ett kontroll- och matchningsperspektiv. Endast arbetssökande med arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd ingick i studien. Författarna finner att cirka en tredjedel av anvisningarna inte söks enligt arbetsgivarna och ungefär var sjätte arbetsgivare bedömer att anvisningen var orealistisk.
- ³⁵ Se exempelvis Pettersson (2005).
- ³⁶ Främst i USA har experimentstudier av varierande vetenskaplig kvalitet genomförts, se en översikt i Meyer (1995).

Referenser

- Angrist, J. D. & Krueger, A. B. (1999), "Empirical Strategies in Labor Economics," i Ashenfelter, O. C. & Card, D. (red.), *Handbook of Labor Economics*, 3A. Amsterdam: North-Holland.
- Atkinson, A. & Micklewright, J. (1991), "Unemployment Compensation and Labor Market Transitions: A Critical Review", *Journal of Economic Literature*, Vol. 29, No. 4, sid. 1679–1727.
- Benmarker, H., Carling, K. & Holmlund, B. (2005), "Leder höjd a-kassa till längre arbetslöshetstider? En studie av de svenska förändringarna 2001-2002", IFAU Rapport 2005:16, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.
- Benmarker, H., Carling, K. & Holmlund, B. (2007), "Do Benefit Hikes Damage Job Finding? Evidence from Swedish Unemployment Insurance Reforms", *Labour*, Vol. 21, No. 1, sid. 85–120.
- Benus, J. & Johnson, T. (1997), "Evaluation of the Maryland Unemployment Insurance Work Search Demonstration." Rapport på uppdrag av Maryland Department of Labor, (<http://www.wdr.doleta.gov/owsdrr/98-2/>)
- Black, D. A., Smith, J. A., Berger, M. C. & Noel, J. B. (2003), "Is the Threat of Reemployment Services More Effective than the Services Themselves? Evidence from Random Assignment in the UI System", *American Economic Review*, Vol. 93, No. 4, 1313–1327.
- Boone, J., Fredriksson, P., Holmlund, B. & van Ours, J. (2007), "Optimal insurance with monitoring and sanctions", *Economic Journal*, Vol. 117, No. 518, sid. 399–421(23)..
- Burdett, K. (1979), "Unemployment Insurance Payments as a Search Subsidy: A Theoretical Analysis", *Economic Inquiry*, Vol. 17, sid. 333–343.
- Böckerman, P. & Uusitalo, R. (2006), "Erosion of the Ghent System and Union Membership Decline: Lessons from Finland", *British Journal of Industrial Relations*, Vol. 44, No. 2, sid. 283–303.
- Card, D. & Levine, P. B. (1994), "Unemployment Insurance Taxes and the Cyclical and Seasonal Properties of Unemployment", *Journal of Public Economics*, Vol. 53, No. 1, sid. 1–29.
- Carling, K., Edin, P.-A., Harkman, A. & Holmlund, B. (1996), "Unemployment duration, unemployment benefits and labor market programs in Sweden", *Journal of Public Economics*, Vol. 59, No. 3, sid. 313–334.
- Carling, K., Holmlund, B. & Vejsiu, A. (2001), "Do Benefit Cuts Boost Job Findings? Swedish Evidence from the 1990s", *Economic Journal*, Vol. 111, No. 474, sid.766–790.

- Dolton, P. & D. O'Neill, D. (1996), Unemployment and the Restart Effect: Some Experimental Evidence. *Economic Journal*, Vol. 106, No. 435, sid. 387–400.
- Engström, P., Hesselius, P., Holmlund, B. & Tirmén, P. (2008), "Hur fungerar arbetsförmedlingens anvisningar av lediga platser?", IFAU Rapport 2008:5, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.
- Fredriksson, P. & Holmlund, B. (2001), "Optimal Unemployment Insurance in Search Equilibrium", *Journal of Labor Economics*, Vol. 19, No. 2, sid. 370–399.
- Fredriksson, P. & Holmlund, B. (2004), "Hur ser en optimal arbetslöshetsförsäkring ut?", *Ekonomisk Debatt*, årg. 32, nr. 4, sid. 22–38.
- Fredriksson, P. & Holmlund, B. (2006a), "Improving Incentives in Unemployment Insurance: A Review of Recent Research", *Journal of Economic Surveys*, Vol. 20, No. 3, sid. 357–386.
- Fredriksson, P. & Holmlund, B. (2006b), "Optimal Unemployment Insurance Design: Time Limits, Monitoring, or Workfare?", *International Tax and Public Finance*, Vol. 13, sid. 565–585.
- Göransson, I. & Holmgren, A. (2000), *Löftet – löntagarna och makten på arbetsmarknaden*. Stockholm: Bilda förlag.
- Hansen, C.T. & Tranæs, T. (2000), "Optimal Workfare in a Society of Workers and Non-workers", Econometric Society World Congress 2000 Contributed Papers No. 0758. Econometric Society.
- Harkman, A. (2002), "Vilka motiv styr deltagandet i arbetsmarknadspolitiska program?", IFAU Rapport 2002:9, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.
- Hassler, J. & Mora, J. V. (2007), "Unemployment Insurance Design: how to induce moving and retraining", Discussion Paper Series In Economics And Econometrics 0702, Economics Division, School of Social Sciences, University of Southampton. Under publicering i *European Economic Review*.
- Holmlund, B. (1996), "Arbetslöshetsförsäkring och arbetslöshet", *Ekonomisk Debatt*, årg. 25, nr. 5, sid. 353–368.
- Holmlund, B. (1998), "Unemployment Insurance in Theory and Practice", *Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 100, No. 1, sid. 113–141.
- Holmlund, B. & Lundborg, P. (1999), "Wage bargaining, union membership, and the organization of unemployment insurance", *Labour Economics*, Vol. 6, sid. 397–415.
- Hägglund, P. (2006), "Are there pre-programme effects of Swedish active labour market policies? Evidence from three randomised experiments", IFAU Working Paper 2006:2, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.
- Jackman, R. (1994), "What Can Active Labour Market Policy Do?", *Swedish Economic Policy Review*, Vol. 1, No. 1–2, sid. 221–257.
- Jansson, F. & Almén, C. (2005), "Arbetslöshetsförsäkringens finansiering – konsekvenser av en ökad avgiftsfinansiering", Rapport från Näringsdepartementet, augusti 2005.

- Katz, L. F. & Meyer, B. D. (1990), "The Impact of the Potential Duration of Unemployment Benefits on the Duration of Unemployment", *Journal of Public Economics*, Vol. 41, No. 1, sid. 45–72.
- Kjellberg, A. (2006), "The Swedish unemployment insurance – will the Ghent system survive?", *Transfer – European Review of Labour and Research*, No. 1, sid. 87–98.
- Kjellberg, A. (2008), "Det fackliga medlemsraset i Sverige under 2007". Working Paper. Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Krueger, A. B. & Meyer, B. D. (2002), "Labor supply effects of social insurance", i Auerbach, A. J. & Feldstein, M. (red.) *Handbook of Public Economics*, Vol. 4. Elsevier Science, North-Holland.
- Layard, R., Nickell, S. & Jackman, R. (1991), *Unemployment: Macroeconomic Performance and the Labour Market*. Oxford: Oxford University Press.
- Lindgren Åsbrink, M. (2007), "Skapar a-kassan arbetslöshet?", Rapport. Stockholm: Arbetarrörelsens tankesmedja.
- Meyer, B. D. (1990), "Unemployment Insurance and Unemployment Spells", *Econometrica*, Vol. 58, No. 4, sid. 757–782.
- Meyer, B. D. (1995), "Lessons from the U.S. Unemployment Insurance Experiments", *Journal of Economic Literature*, Vol. 33, No. 1, sid. 91–131
- Moffitt, R. (1985), "Unemployment Insurance and the Distribution of Unemployment Spells", *Journal of Econometrics*, Vol. 28, No. 1, sid. 85–101.
- Mortensen, D. (1977), "Unemployment insurance and job search decisions", *Industrial and Labour Relations Review*, Vol. 30, sid. 505–517
- Mortensen, D. (1990), "A structural model of unemployment insurance benefit effects on the incidence and duration of unemployment", i Weiss, Y & Fishelson, G. (red.) *Advances in the Theory and Measurement of Unemployment*. New York: Palgrave Macmillan.
- Månsson, J., Ottosson, J. & Lundequist, K. (2008), "Deltidsarbete och deltidsarbetslöshet", i Hartman, L. (red.) *Välfärd på deltid*. Stockholm: SNS Förlag.
- Nyberg, A. (2005), Arbetsmarknadsstatistiken – ideologi eller verklighet?, *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg. 11, nr. 1, sid. 45–55.
- OECD (2006), *OECD Employment Outlook 2006, Boosting Jobs and Incomes*. Paris: OECD.
- OECD (2007), *OECD Employment Outlook 2007*. Paris: OECD.
- Olli Segendorf, Å. (2003), "Arbetsmarknadspolitiskt kalendarium II", IFAU Rapport 2003:9, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.
- Pettersson, H. (2005), "A-kassa på deltid – ett ständigt problem inom arbetslöshetsförsäkringen", Working Paper från HELA-projektet 2005:3, Arbetlivsrapport Nr. 2005:19, Arbetlivsinstitutet.

Phelan, C. (red.) (2007), *Trade Union Revitalisation. Trends and Prospects in 34 Countries*. Bern: Peter Lang.

Rawls, J. (1971), *A Theory of Justice*. Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.

Røed, K. (2006), "Dagpenger, jobbsøking, og arbeidsledighetens varighet – En oppsummering av litteraturen", *Tidsskrift for Velferdsforskning*, årg. 9, no 3, sid. 170–180.

Røed, K. & Westlie, L. (2007), Unemployment Insurance in Welfare States: Soft Constraints and Mild Sanctions," IZA DP no. 2877. Bonn: Institute for the Study of Labor.

Røed, K., Jensen, P. & Thoursie, A. (2008), "Unemployment duration and unemployment insurance: a comparative analysis based on Scandinavian micro data", *Oxford Economic Papers*, Vol. 60, No. 2, sid. 254–274.

Scruggs, L. (2002), "The Ghent System and Union Membership in Europe, 1970-1996", *Political Research Quarterly*, Vol. 55, No. 2, sid. 275–297.

Shavell, S. & Weiss, L. (1979), "The Optimal Payment of Unemployment Insurance Benefits over Time", *Journal of Political Economy*, Vol. 87, No. 6, sid. 1347–1362.

Sjögren Lindquist, G. & Wadensjö, E. (2005), "Inte bara socialförsäkringar – kompletterande ersättningar vid inkomstbortfall", Rapport till ESS, Expertgruppen för Studier i Samhällsekonomi 2005:2. Finansdepartementet.

Thoursie, A. (red.) (2008), *Vems ordning och reda? Framtidens kollektivavtal och fackliga samarbete, Agoras årsbok 2007*. Stockholm: Agora.

van den Berg, G. J. (1990), "Nonstationarity in Job Search Theory", *Review of Economic Studies*, Vol. 57, sid. 255–277.